

www.humak.fi

Opinnäytetyö

Uusia taitoja, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

Keinoja motivoida lapsia osallistumaan kotitöihin lastenkodissa

Madeleine Carlsson

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma
(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
4/2020

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kansalaistoiminnan ja nuoristyön koulutusohjelma

Tekijä: Madeleine Carlsson

Opinnäytetyön nimi: Uusia taitoja, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta – Keinoja motivoida lapsia osallistumaan kotitöihin lastenkodissa

Sivumäärä: 47 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja: Jenny Honka

Työn tilaaja: Pelastakaa Lapset ry

Eräässä Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuollon yksikössä asuu seitsemän 11-17-vuotiasta lasta, ja työskentelee 7 lastenkodin ohjaajaa sekä yksikön johtaja. Lastenkodin arjessa ohjaajilla menee päivittäin paljon aikaa kotityötehtävien suorittamiseen, kun taas lapset osallistuvat niiden tekemiseen toivottua vähemmän.

Opinnäytetyön tavoitteena on löytää keinot, joiden avulla lapset motivoituisivat osallistumaan kotitöiden tekemiseen, sekä lisätä lasten itsenäistymisen taitoja. Lisäksi opinnäytetyössä tutkitaan, lisääkö kotitöiden tekeminen lastenkodissa osallisuutta tai yhteisöllisyyden tunnetta. Lasten osallistumista kotitöihin kokeillaan kiertävän kotityölistan avulla.

Tutkimuksen aineisto on hankittu haastatteluiden, havainnoinnin sekä benchmarkingin avulla. Haastatteluja sekä havainnointia on käytetty lasten sekä henkilökunnan kanssa. Lastenkodin lastenkokouksia on hyödynnetty käyttäen niitä ryhmähaastattelutilanteina. Benchmarkingia on käytetty tutkimalla kahden vastaavan sijaishuollon yksikön käytäntöjä. Koko tutkimuksen ja aineistonkeruun ajan lasten ääni on ollut vahvasti kuuluvilla.

Tulosten perusteella eniten kotitöiden tekemiseen motivoi niistä palkitseminen. Motivoiviksi tekijöiksi koettiin myös uusien taitojen oppiminen sekä yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa tekeminen. Lisäksi aikuisen roolilla sekä opituilla rutiineilla todettiin tulosten valossa olevan merkitystä kotitöiden tekemiseen. Kotityölistaa kokeiltaessa joidenkin kotitöiden tekeminen lasten osalta alkoi sujua paremmin.

Tästä kehittämistyöstä lastenkodille jää käyttöönsä kiertävä kotityölista sekä lista kehittämisehdotuksia. Tätä opinnäytetyötä pystytään sellaisenaan tai sovelletusti hyödyntämään kaikissa sijaishuollon laitoksissa.

Asiasanat: sijaishuolto, sijoitetut lapset, kotityö, osallisuus, yhteisöllisyys, itsenäistyminen (psykologia)

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme of Civic Activities and Youth work Degree, Bachelor's Degree

---

Author: Madeleine Carlsson

Title: New skills, community and participation – Methods to motivate children to do housework in children's home

Number of Pages: 47 and 5 attachment pages

Senior Lecturer: Jenny Honka

Commissioner: Save the Children

Save the Children is a specialist organisation in foster care and adoption. They have five children's homes in Finland. In one of this children's homes there are seven children and 7 instructors. The problem is that the instructors do all the housework and the children do not participate.

The aim of this thesis is to find ways to motivate children to participate in housework and increase their skills of independence. The thesis examines if doing housework could increase participation or sens for community. Children's participation in housework is tested using a rotating domestic worklist.

The research material has been obtained through interviews, observation and benchmarking. Interviews and observation were used with children and staff. Children's meetings at the children's home were utilized as group interview situations. Two other children's homes were benchmarked. Throughout the thesis project and data collection, the voice of children was strongly involved.

Based of the results, children were motivated to do housework for a prize, new skills and collaboration. The role of an adult and the learned routines were also important. Some of the tasks on the domestic work list were more succesful than others.

This development work leaves a rotating domestic work list and proposals for development for the children's home. This thesis can utilized as such or applied in all foster care institutions.

Keywords: foster care, Children's home, housework, participation, community

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE.....	6
2.1	Pelastakaa Lapset ry	6
2.2	Opinnäytetyöni tarve ja tavoite	7
3	TIETOPERUSTA	9
3.1	Sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa	9
3.2	Osallisuus ja osallistuminen	11
3.3	Yhteisö ja yhteisöllisyys	14
3.4	Itsenäistymisen tukeminen	16
4	LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT	20
4.1	Tutkimuksen lähestymistapa	20
4.2	Aineistonhankintamenetelmät	22
4.3	Aineiston analyysimenetelmät	25
5	TULOKSET JA ANALYYSI	28
5.1	Kotitöistä palkitseminen.....	29
5.2	Taitojen oppiminen	33
5.3	Yhdessä tekeminen	35
5.4	Aikuisten rooli.....	36
5.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	37
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	40
6.1	Johtopäätökset.....	40
6.2	Kehittämisehdotukset.....	41
6.3	Tilaaajan palaute	43
6.4	Lopuksi.....	43
	LÄHTEET	45
	HAASTATTELUT	47
	LIITTEET	48

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää ja lisätä lasten ja nuorten osallisuutta kotiaskareissa Pelastakaa Lapset ry:n lastenkodissa. Itse olen suorittanut kyseisessä yksikössä kaikki työharjoitteluni, sekä työskennellyt sijaisena kevästä 2018 alkaen. Tavoitteena on ollut löytää toimivia keinoja lisätä lasten motivaatiota osallistua yhteisiin kotitöihin itsenäistymistä ajatellen, sekä lisätä lastenkodin lasten ja henkilökunnan välistä yhteisöllisyyttä.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten motivoida lapsia osallistumaan kotitöihin lastenkodin arjessa?
2. Miten kotityöt tukevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lastenkodissa?

Opinnäytetyöni lähestymistavat ovat toimintatutkimus sekä konstruktiivinen tutkimus. Menetelminä opinnäytetyössäni olen käyttänyt haastatteluja sekä havainnointia. Olen haastatellut lastenkodin lapsia sekä henkilökuntaa tutkimukseni eri vaiheissa. Havainnointia olen hyödyntänyt niissä tilanteissa, joissa ohjaajat ovat kannustaneet lapsia tarttumaan työhön. Benchmarkingia, eli vertailukehittämistä, olen hyödyntänyt tutustumalla kahteen muuhun seitsemän paikkaiseen sijaishuollon yksikköön.

Tämän opinnäytetyön toisessa luvussa esittelen opinnäytetyöni tarpeen sekä tilaajan. Tietoperustan pääteemoina olen käsitellyt sijaishuoltoa lastensuojelulaitoksessa, yhteisöä ja yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja osallistumista, sekä itsenäistymistä ja sen tukemista.

Neljännessä luvussa esittelen opinnäytetyöni lähestymistavat sekä tutkimus- ja analyysimenetelmät. Tutkimustulokset esittelen esille nousseiden teemojen kautta viidennessä luvussa, jonka jälkeen pohdin tutkimukseni luotettavuutta sekä eettisyyttä. Viimeisessä luvussa esittelen omia pohdintojani, kehittämisideoita sekä tilaajan palautteen.

2 OPINNÄYTETYÖN TILAAJA JA TARVE

Tässä luvussa kerron opinnäytetyöni tilaajasta Pelastakaa Lapset ry:stä, sekä yksiköstä, jossa kehittämistyöni toteutin. Toisessa alaluvussa avaan opinnäytetyöni tarpeen ja tavoitteet. Kaikissa Pelastakaa Lapset ry:n yksiköissä vallitsee samat arvot ja toimintaa määrittävät lait. Kokemukseni ja keräämäni aineisto on yhdestä yksiköstä.

2.1 Pelastakaa Lapset ry

Pelastakaa Lapset ry on järjestö, joka puhuu lasten oikeuksien puolesta ja pyrkii parantamaan pysyvästi kaikkien maailman lasten oloja. Auttaminen tapahtuu ammatillisen työn sekä lapsipoliittisen vaikuttamisen ja auttamisen kautta. Pelastakaa Lapset ry:n työssä näkyvät lasta huomioiva, arvostava ja kuuleva työote. Pelastakaa Lapset ry on osa maailmanlaajuisista Save the Children -liikettä. Tavoitteena on maailma, jossa jokaisella lapsella on oikeus elämään, suojeluun ja koulutukseen. (Pelastakaa Lapset ry 2019.)

Pelastakaa Lapset ry on saanut alkunsa vuonna 1922, jolloin Ester Ståhlberg alkoi etsiä kasvatuskoteja sotaorvoille. Järjestön tunnuslause on ”jokaisella lapsella on oikeus kasvaa hyvässä kodissa”. Yhä tänä päivänä järjestö tekee työtä heikoimmassa asemassa olevien lasten oikeuksien puolesta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti pyrkien vaikuttamaan yhteiskunnan asenteisiin lapsia kohtaan. Pelastakaa Lapset ry auttaa katastrofeista kärsiviä lapsia ympäri maailmaa. (Pelastakaa Lapset ry 2019.)

Pelastakaa Lapset ry on voittoa tavoittelematon kansalaisjärjestö. Toiminnan rahoitus tulee muun muassa järjestön omista varainhankinnoista, kuten keräys- ja myyntitoiminnasta, lahjoitusten ja yritysysteistöiden kautta, jäsenmaksuista, Raha-automaattiyhdistykseltä sekä kuntien palvelutoiminnan tuotoista. Järjestön toimintaan kuuluvat esimerkiksi lastensuojelun avo- sekä sijaishuolto. Lisäksi Pelastaa Lapset ry järjestää erilaista perhe- ja tukitoimintaa, adoptioita sekä hätäaputoimintaa lapsille. Järjestö on mukana erilaisissa kehitysyhteistyöhankkeissa. (Pelastakaa Lapset ry 2019.)

Lastenkotitoiminta

Pelastakaa Lapset ry:n lastenkodit ovat sijaishuoltoa tarjoavia 7-paikkaisia lastensuojelulaitoksia sellaisille lapsille, jotka eivät syystä tai toisesta voi asua kotona. Lisäksi järjestöllä on Suomessa kaksi erityislastenkotia. Pelastakaa Lapset ry:n lastenkodit tarjoavat kuntouttavaa sijaishuoltoa vaativahoitoisille lapsille. (Pelastakaa Lapset ry 2020.)

Kodinomaisuus sekä turvalliset ja tukea antavat ammattilaiset tukevat sijoitettuja lapsia heidän kasvussaan. Henkilökunta järjestön lastenkodeissa on kokenutta sekä ammattitaitoista. Henkilökuntaa koulutetaan säännöllisesti erilaisia koulutuksia, työnohjauksia sekä psykiatrisia konsultaatioita hyödyntäen. (Pelastakaa Lapset ry 2020.)

Kehittämistyöni koskee Pelastakaa Lapset ry:n seitsemän paikkaista lastenkotia, jossa asuvat lapset ovat iältään 11-17 -vuotiaita. Tässä lastenkodissa työskentelee moniammatillinen tiimi, joka koostuu kuudesta ohjaajasta, vastaavasta ohjaajasta, sekä yhteisestä johtajasta perhekuntoutusyksikön kanssa. Ohjaajat ovat koulutukseltaan sosionomeja, sairaanhoitajia, toimintaterapeutti sekä yhteisöpedagogi.

2.2 Opinnäytetyöni tarve ja tavoite

Ajatus opinnäytetyöni tarpeesta syntyi, kun huomasimme yhdessä muiden ohjaajien kanssa, että aikuiset tekevät kaikki kotityöt. Ohjaajat huolehtivat päivittäin yhteisten tilojen siisteydestä sekä pesivät öisin lasten pyykit. Ohjaajan työvuorosta meni iso osa siivoustehtävien tekemiseen. Jos siivous- ja ruuanlaittotehtävät jakautuisivat tasaisemmin kaikille, ohjaajille jäisi enemmän aikaa kohtaamiseen sekä läsnäolevaan vuorovaikutukseen lasten kanssa.

Lasten kasvaessa ja itsenäistymisiään lähestyessä lastenkodin aikuisille kasvoi huoli siitä, miten nuoret pärjäävät, kun muutto omaan asuntoon tulee ajankohtaiseksi. Lastenkodin henkilökunnan vastuulla sijaishuollossa on opettaa lapsille itsenäistymisen taitoja – siivoamista, ruuanlaittoa ja pyykinpesua. Nämä taidot ovat itsenäistyessä yhtä tärkeitä, kuin esimerkiksi taloustaidot.

Mutta mikä motivoisi lapsia osallistumaan kotitöihin? Kun lapsia asuu samassa talossa seitsemän, täytyy keinoja motivaation lisäämiseksi löytyä enemmän kuin yksi. Asia ratkaistiin ottamalla käyttöön kiertävä kotityölista (Liite 1).

Tavoitteena oli lisätä lasten osallisuutta sijaishuollon laitoksessa. Lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että lapsi saa olla mukana määrittämässä sekä toteuttamassa hänen etunsa vuoksi tehtävää työtä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Otimme lasten kanssa kotityölistan puheeksi ennen sen käyttöönottoa. Lapsilla oli oikeus vaikuttaa sekä kotityölistan sisältöön, että muihin kotityölistaan liittyviin asioihin. Ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta on merkittävää, että hänellä on ollut mahdollisuus olla osallisena asioiden käsittelyssä hänelle itselleen merkittävässä yhteisössä (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

Tutkimuksessani lähestyin kotitöiden tekemistä yhteisöllisestä näkökulmasta. Lastenkodissa yhdessä vietetty aika lasten ja aikuisten kesken on päivittäistä. Yksilöllisten taitojen rinnalla sijaishuollossa on tärkeää hyödyntää myös yhteisöllisyyttä yhtenä kuntoutusmenetelmänä (Hoikkala 2014).

Kehittämistyössäni yhteisöllisyys, osallisuus, osallistaminen sekä osallistuminen näkyvät vahvasti tavoitteissani sekä toimintatavoissani.

3 TIETOPERUSTA

Tässä luvussa esittelen tutkimustyötäni ohjannutta teoriaa. Ensimmäisessä alaluvussa esittelen, mitä tarkoittaa sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa. Muissa alaluvuissa käydään teemoittain läpi osallisuutta ja osallistumista, yhteisöä ja yhteisöllisyyttä sekä itseenäistymistä ja sen tukemista.

3.1 Sijaishuolto lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksiksi katsotaan lastenkodit, nuorisokodit, koulukodit ja vastaanotokodit (Lastensuojelulaki 417/2007, 57§). Valtio, kunnat sekä yksityiset tahot ylläpitävät Suomessa lastensuojelulaitoksia.

Lapsen sijoittamisesta vastaa aina sosiaalityöntekijä. Sosiaalityöntekijä valmistelee sijoituksen sekä valitsee lapselle aina tämän tarpeisiin parhaiten sopivan sijaishuolto paikan. Lopulta sosiaalihuollon johtava viranhaltija tekee päätöksen lapsen sijoittamisesta sijaishuoltoon. Asian ollessa hyvin kiireellinen, voi kunnan delegointiratkaisun mukainen sosiaalityöntekijä olla vastuussa sijoituspäätöksestä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Vaikka perhehoito on pysyväluontoisessa sijoituksessa usein ensisijaisen ratkaisu, laitoshuolto tulee tarpeeseen silloin, kun lapsen tilanne on sellainen, että se edellyttää erityistä ammatillista osaamista ympäri vuorokauden. Väliaikainen sijoitus hyvin järjestetyssä laitoshuollossa saattaa olla lapsen kannalta paras ratkaisu. Tällöin tiivis yhteistyö lastenkodin henkilökunnan ja hänen vanhempiensa välillä on tärkeää. Henkilökunta tukee yhteydenpitoa lapsen ja hänen vanhempiensa välillä. Usein laitoshuolto tulee kyseeseen silloin, kun murrosikäinen lapsi on sijaishuollon tarpeessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Opinnäytetyössäni puhun lastensuojelulaitoksesta, joka koostuu vain yhdestä asuinyksiköstä. Yhdessä asuinyksikössä saa asua samaan aikaan korkeintaan seitsemän lasta. Laitoksen tilat täytyy aina olla riittävän isot sekä muiltakin osin asianmukaiset. (Lastensuojelulaki 417/2007, 57-60§.)

Lapsella on oikeus riittävään yksityisyyteen (Lastensuojelulaki 417/2007, 57-60§), joka tarkoittaa sitä, että lapsella on mahdollisuus myös rauhalliseen yksinoloon. Yksityisyyden lisäksi yhdessäololle tulee olla riittävät tilat. Tavoitteena on tila, joka on riittävän iso, kodinomainen, turvallinen sekä viihtyisä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Lastensuojelunlaitoksen henkilökunnan määrästä on säädetty laissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 59§). Jokaisessa asumisyksikössä täytyy olla vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. Poikkeuksia sallitaan silloin, jos työntekijä asuu yhdessä sijoitettujen lasten tai nuorten kanssa. (Lastensuojelulaki 417/2007, 59§.)

Henkilökunnan määrässä ja henkilöstörakenteessa täytyy huomioida kyseisen asuinyksikön asiakkaiden erityistarpeet. Jokaisella lastensuojeluyksikössä työskentelevällä täytyy olla tehtävänsä sopiva pätevyys. Laissa on määrätty sosiaalihuollon ammattihenkilöiden sekä muun henkilöstön määrä lastensuojelulaitoksissa (Lastensuojelulaki 417/2007, 60§.)

Sijoitettujen lasten tilanteet ovat aina yksilöllisiä, joten tuen tarpeet voivat olla keskenään hyvin erilaisia. On erityisen tärkeää, että henkilökunnan koulutus, ammattitaito sekä kokemus ovat riittäviä. Laaja-alainen ammattitaito sekä kyky työskennellä vaativissa tilanteissa on ehdottoman tärkeää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Arki lastenkodeissa on kodinomaista, turvallista sekä kuntouttavaa. Lasten arki lastenkodeissa muodostuu säännöllisestä päivärytmistä. Rutiineista pidetään huolta, sillä säännöllisyys luo lapsen arkeen ennustettavuutta, joka taas tuo lapsille tunteen turvallisuudesta sekä elämänhallinnasta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Sijoitetulle lapselle säännöllinen ja tavallinen arki itsessään on kuntouttavaa ja jo pelkästään se voi olla haastavaa. Lapsi oppii vähitellen, että päivittäin syödään viisi kertaa, käydään päiväkodissa tai koulussa, ulkoillaan tai harrastetaan, ja nukkumaan mennään sovittuun aikaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Lapsen hoidon sekä kuntoutumisen kannalta on tärkeä löytää kiinnostustaan vastaava harrastus. Lisäksi laitoksen kodinomaisuutta sekä yhteisöllisyyden sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta lisää kaikkien asukkaiden yhteiset koti-illat. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Useimmissa laitoksissa on käytössä niin kutsuttu omaohjaajatyöskentelyä. Omaohjaaja on päävastuussa omahoidettavansa kotiutumisesta laitokseen, yhteydenpidosta viranomaisiin sekä lapsen vanhempiin ja sukulaisiin sekä lapsen arjen rakentumisesta lastenkodissa. Lapsen tasapainoisen kehityksen sekä sijaishuollon onnistumisen kannalta sijaishuoltopaikan yhteistyö syntymävanhempien kanssa on hyvin tärkeää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Lastenkodissa, jota opinnäytetyöni tutkii, on käytössä yhtenä hoitomenetelmänä edellä mainittu omaohjaajatyöskentely. Jokaiselle sijoitetulle lapselle nimetään sijoituksen alussa kaksi omaohjaaja, joista toinen on päävastuussa lapsen asioista.

3.2 Osallisuus ja osallistuminen

Lapsella on oikeus osallisuuteen. Lasten osallisuudesta on säädetty laissa sekä kansainvälisessä lastenoikeuksien sopimuksessa (Yleissopimus lapsen oikeuksista 69/1991).

Sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus sopimuksessa määriteltyihin oikeuksiin. Sopimuksen pääkohdat ovat lapsen oikeus syrjimättömyyteen, oikeus lapsen oman edun huomioimiseen, elämään ja kehittymiseen, sekä oikeus lapsen oman näkemyskunnioittamiseen (Unicef 2020).

Julkisella vallalla on velvollisuus huolehtia siitä, että lapsilla on oikeus omaan mielipiteeseensä sekä antaa heille mahdollisuus olla mukana vaikuttamassa kaikissa heitä koskevissa asioissa ikätason mukaisesti (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020).

Lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin, ja heitä pitää kohdella tasavertaisesti (Perustuslaki 731/1999, 6§). Sosiaalihuollon asiakaslaissa määrätään, että on asiakkaan oikeus tuoda esille omat toiveensa sekä mielipiteensä liittyen häneen omaan asiakkuuteensa ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 10§.)

Kaikkien edellä mainittujen lisäksi lastensuojelulaissa (41/2007) on kokonaan oma luvunsa liittyen lasten osallisuuteen kaikissa lastensuojeluprosessin vaiheissa. Lapsen osallisuus varmistetaan edunvalvojalla, kuulemisella sekä mielipiteen selvittämällä iästä riippumatta. Lapsella on aina oikeus olla perillä häntä koskevista asioista, ja laki

velvoittaa antamaan lapselle tietoa häneen liittyvissä asioissa (Lastensuojelulaki 41/2007, 5§).

Lapsen mukaan ottaminen lastensuojeluprosessiin sekä lapsen aktiivinen huomioiminen kaikin tavoin on määritelty tärkeänä asiana lastensuojelulaissa. Lastensuojeluprosessin aikana suunnitelmat, kuten hoito- ja kasvatussuunnitelma, on laadittava yhdessä lapsen ja aikuisten kesken (Lastensuojelulaki 41/2007, 30§).

Tunne osallisuudesta syntyy lapselle hyvän vuorovaikutuksen seurauksena. Osallisuuden tunteelle voidaan luoda hyviä edellytyksiä, mutta hyvät edellytykset eivät takaa sen syntymistä. Aikuisen osallistamisyrityksistäkin huolimatta lapsen kokemus osallisuudesta saattaa jäädä heikoksi. Toisinaan ilman varsinaista osallistumista lapsi voi kokea olevansa hyvinkin osallinen jossakin häneen liittyvässä asiassa. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 150-151.)

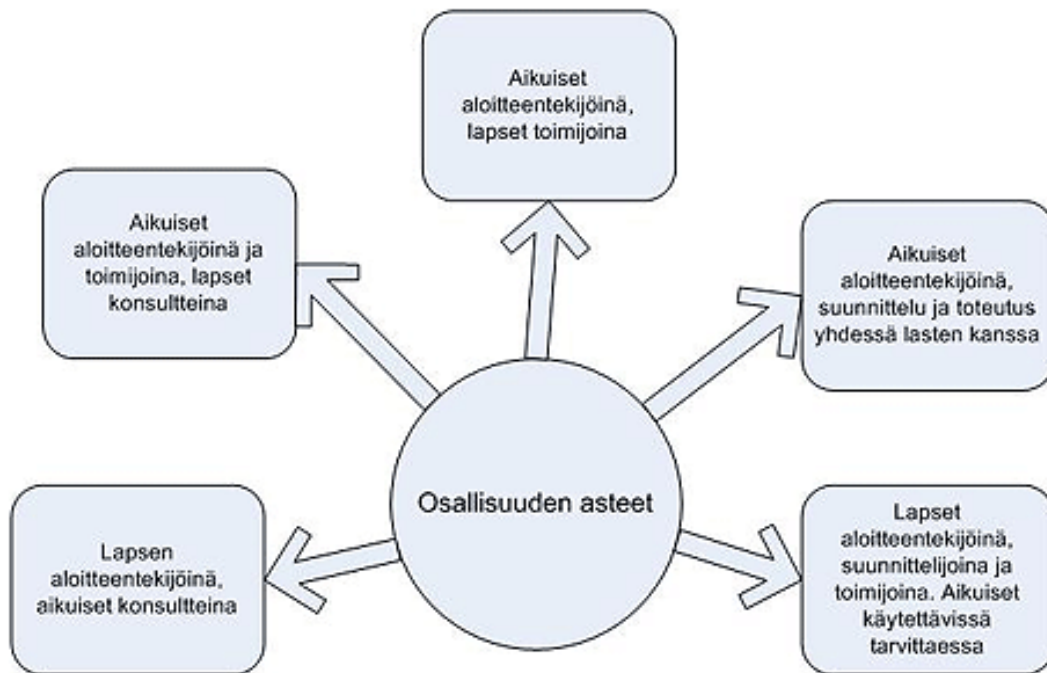
Hotari (2007) kuvaa sitä, miten ihan pienelläkin lapsella on oikeus oman ikätasonsa mukaiseen osallisuuteen niin fyysisellä kuin henkiseläkin tasolla. Erityisesti pienemmän lapsen kohdalla aikuisen rooli lapsen osallisuuden tukemisessa korostuu, kun tämä ei vielä itse osaa vaatia oikeuksiaan. Arjessa tärkeää muistaa, että jokainen lapsi on yksilö. (Hotari ym. 2013, 151.)

Osallisuus koostuu monesta eri osa-alueesta – oikeudesta saada tietoa itseä koskevista asioista ja perusteluita itseä koskevista päätöksistä, mahdollisuudesta kertoa oma mielipiteensä sekä vaikuttaa itseä koskeviin asioihin. Lapsen oikeus on päästä mukaan omien asioidensa käsittelyyn, jotta asioiden hoitaminen on vastavuoroista. Muutoin vaikuttaminen, eli osallistuminen, on mahdotonta. Osallisuuden konkretisoituminen on osallistumista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Osallisuutta kuvataan niin kutsutuilla porras- tai tikapuumalleilla. Alimmilla portailla yksilöllä ei ole paljoakaan mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin, mutta mitä korkeammille portaille mennään, sitä enemmän mahdollisuudet vaikuttamisen mahdollisuuksiin kasvavat. Voidaan olettaa, että yksilön osallisuus lisääntyisi samassa suhteessa. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsen omat kokemukset eivät kuitenkaan aina kulje käsi kädessä oletusten perusteella. Lapsen osallisuudesta ei voida puhua silloin, kun lapsi itse ei koe olevansa osallisenä häntä koskevien asioiden käsittelyssä. Lastensuojelussa työskennellessä tämä

on tärkeä huomio, ja osallisuuden toteutumisessa ja toteuttamisessa pitää ottaa huomioon, mikä on mahdollista tai tarkoituksenmukaista lasten ja organisaation kannalta. Mahdollisuuksia toteuttaa osallisuutta erilaisissa tilanteissa on monia (kuvio 1). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Kuvio 1: Osallisuuden asteet (Oranen 2008.)

Lapselle on tärkeää, että hän kokee olevansa kuultu. Se, että lapsi kokee hänen mielipiteillensä olevan merkitystä aikuiselle, luo kokemuksen vaikuttamisen mahdollisuudesta sijaishuollossa. Lasta itseä koskevat päätökset voi osallisuuden toteutuessa kokea omaksi. Osallisuus voimaannuttaa ja saattaa suojella lasta tilanteessa, jossa hän on tullut kaltoin kohdelluksi. (Oranen 2008,16.)

Thomas Nigel (2002) mukaan tärkeää on antaa lapselle mahdollisuus osallistua keskusteluun, sillä pelkästään lapsen mielipiteen kysymisen päätöksenteon hetkellä ei lisää lapsen omaa kokemusta osallisuudesta. Aikuisen pitää antaa mahdollisuus lapselle osallistua keskusteluun, sillä lapsi ei sitä välttämättä itse osaa pyytää. Lastensuojelussa lasten kanssa työskennellessä on tärkeää pyrkiä lisäämään lapsilähtöistä työskentelyä

sekä käyttää lapsiystävällisiä menetelmiä. Nämä menetelmät lisäävät aidon vuorovaikutuksen mahdollisuutta. Lapsen tulee olla tietoinen siitä, että hänen mielipiteellään on aikuisille väliä. (Haapanen 2016, 15-16.)

Sijaishuollossa työntekijöillä on oltava valmiuksia toteuttaa lasten osallisuutta sekä tehdä lasten kanssa yhteistyötä kuunnellen heidän mielipiteitään. Lapsella on lastenkodissa oltava mahdollisuus valita, osallistuuko hän johonkin prosessiin vai ei. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lastensuojelussa saattaa usein olla tilanteita, joissa osallistuminen tulee lapselle ylitsopäasemättömän hankalaksi. Henkilökunnan tulee tuolloin löytää muut keinot lapsen osallistumisen turvaamiseksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

Lapsen tulee voida ilmaista itseään sekä mielipiteitään omalla tavallaan ja saada tähän tukea ja apua. Siinä missä toinen lapsi saattaa tarvita kannustamista ja rohkaisua, toinen lapsi saattaa tarvita kädestä pitäen opastamista ja konkreettista apua. Jo pienelle lapselle voi antaa ikätason mukaisesti päätösvaltaa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019).

3.3 Yhteisö ja yhteisöllisyys

Ihmisellä on tarve kokea yhteenkuuluvuutta toisten ihmisten kanssa. Ihminen kuuluu elämänsä aikana moneen erilaiseen ryhmään. Ryhmänjäsenenä oleminen tai sen ulkopuolelle jääminen muokkaa identiteettiä ja vaikuttaa vuorovaikutukseen ryhmän jäsenenä. (Opetushallitus 2020.)

Ryhmän vuorovaikutusta tulisi vahvistaa erityisesti yhteisöllisyyden kokemusten vuoksi. Yhteisöllä tarkoitetaan jonkin asian tai alueen ympärille koostuvaa sosiaalisen rakenteen omaksunutta rajattua ryhmää. (Opetushallitus 2020.)

Ihminen kasvaa ja kehittyy yhteisössä. Yhteisön kaikkien jäsenten osallisuus ja arvo on tunnustettava, ja jokaisen yhteisöön kuuluvan tulee voida vaikuttaa yhteisön toimintaan. Yhteisöllisyys on hyvän elämän sekä kestävän hyvinvoinnin ehto. (Tampereen yliopisto 2020.)

Yhteisössä voidaan neuvotella asioista toista arvostaen, ja luodaan yhdessä erilaisille asioille yhteistä merkitystä. Jokainen yksilö on tärkeä osa yhteisöä ja yhteisöllisyyttä.

(Tampereen yliopisto 2020.) Sijoitetulle lapselle on hyvin tärkeää kokea kuuluvansa johonkin ja kokea voivansa vaikuttaa osaltaan ilmapiiriin, päätöksiin sekä yhteisöllisyyden luomiseen.

Yhteisön yksilöillä on yhteinen päämäärä, tehtävä ja normit. Normit sekä ryhmäpaine pitävät yhteisöä koossa, sillä sen jäsenet ovat tavalla tai toisella riippuvaisia toisistaan. Erityisesti nuoret turvautuvat erilaisissa yhteisössä enemmistön mielipiteisiin. (Opetushallitus 2020.)

Aidoksi yhteisöksi voidaan kutsua vain sellaisia sosiaalisia suhteita, joiden välityksellä sosiaalinen toiminta perustuu yhteisiin arvoihin sekä mielenkiinnonkohteisiin. Aito yhteisö syntyy siitä, että joukko yksilöitä kokee yhteenkuuluvuuden tunnetta samojen tavoitteiden sekä intressien perusteella. Aidon yhteisön syntyminen vaatii aidon yhteisöllisen suhteen. Aito yhteisöllinen suhde vaatii dialogisuutta, avoimuutta ja pysyvyyttä. Aidon yhteisöllisen suhteen luomiseksi yksilöiden tulee kokea toimintansa merkitykselliseksi ja olla sitoutuneita toisiinsa ja toimintaansa. (Kurki 2000, 129-130.)

Silloin, kun eri ryhmien väliset suhteet ovat myönteisiä, on mahdollisuuksia yhteisöllisyyden syntymiseen. Yhteisössä toimitaan jollakin tapaa yhdessä, mutta yhteisöllisyyden tunteen syntyminen vaatii aina luottamusta, kommunikaatiota, osallistumista ja vuorovaikutusta syntyäkseen. Yhteisöllisyys lisää ihmisten sosiaalista elämänlaatua. (Opetushallitus 2020.)

Yhteenkuuluvuudentunteiden varaan rakentuvat yhteisölliset suhteet, ja ne ovat hyvin kokonaisvaltaisia. Yhteisölliset suhteet ovat sekä tietoisia että tavoitteellisia. Kun ihminen osallistuu yhteisöllisyyteen, pyrkii hän yhteisiin tavoitteisiin yhdessä toisten ihmisten kanssa. (Aro 2011, 39, 57.)

Sijaishuollossa ohjaajan tärkein työ on saada lapsi tuntemaan itsensä osaksi yhteisöä. Arkipäivän tapahtumien kautta yhteisöön kuuluvuuden tunne edesauttaa yhteisön kehittymistä. (Haapamäki 2000, 33.) Sijaishuollon yksiköissä pyritään noudattamaan yhdessä sovittuja sääntöjä sekä järjestämään mm. yhteisiä retkiä. Yksilökasvatus tukee lapsia toiminaan tasa-arvoisessa ja rakentavassa yhteistyössä yhdessä muiden yhteisön jäsenten kanssa.

Lastenkodissa järjestetään viikoittain lastenkokouksia, joihin kaikki paikalla olevat lapset ja aikuiset osallistuvat. Kokouksissa otetaan esille ajankohtaisia aiheita sekä sovittavia asioita, ja lapset saavat nostaa esille heille tärkeitä aiheita. Kokouksien yhteydessä yleensä syödään tai herkutellaan yhdessä. Kokoukset lisäävät lastenkodin yhteisöllisyyttä.

3.4 Itsenäistymisen tukeminen

Siirtymää nuoruudesta aikuisuuteen voidaan karkeasti sanoa kestävän kahdestakymmenestä ikävuodesta kolmeenkymmeneen ikävuoteen. Itsenäistyminen on muutoksia ja erilaisten itsenäistymisen taitojen opettelua. Muutto tutusta paikasta saattaa tuntua haikealta ja jopa pelottavalta. Merkittävä muutos saattaa aiheuttaa nuorella voimakkaita tunteita, kuten ahdistusta, masentuneisuutta ja yksinäisyyttä, sillä hän joutuu luopumaan lapsuudenkodin palveluista; pyykinpesusta, siivouksesta, ruuanlaitosta ja taloudellisesta tuesta. Nuoren on selvittävä itseksensä arjen rutiineista. (Nyyti ry 2020.)

Koska itsenäistyminen on raskas psykologinen prosessi, on lapselle hyvä opettaa ennen pois muuttoa itsenäistymisen taitoja, jotta hänen ei tarvitsisi opetella kaikkea ihan alusta. Nuorelle tuo turvaa se, että hän kokee osaavansa jo asioita, eikä itsenäistyminen tuolloin välttämättä tunnu niin pelottavalta. Sijaishuollosta nuori muuttaa pääsääntöisesti pois heti 18 vuotta täytettyään. Apua on kuitenkin pitkään senkin jälkeen tarjolla. (Ranta 2012.)

Itsenäistyminen tuo mukanaan uudenlaista vapautta, mutta samalla myös paljon vastuuta. Vastuu omista valinnoista siirtyy itsenäistyttyä kokonaan itselle. Usein itsenäistymisestä puhuttaessa tärkeässä roolissa on nuoren taloudellinen pärjääminen. (Ranta 2012.) Tärkeää on muistaa puhua itsestään huolehtimisesta niin fyysisesti, kuin henkisesti.

Erityisen tärkeää on harjoitella arjen taitoja, kuten siivoamista sekä ruuanlaittoa. Nämä kotityöt siirtyvät yleensä nuoren itsensä vastuulle viimeistään omilleen muuton yhteydessä. Nuori saattaa yrittää laistaa kotitöistä vanhemmilla asuessaan, sillä murrosikä haastaa nuorta. Nuori saattaa olla saamaton. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

Murrosikä ei ole tekosyy kotitöiden tekemättömyydelle, sillä velvollisuuksista ei saa luistaa. Oman huoneen siivouksen lisäksi hyviä kotitöitä ovat mm. roskien vienti, imurointi ja pienissä keittiötehtävissä avustaminen. Nuoren kanssa on hyvä sopia valmiiksi, mitä seuraa, jos ennalta sovittuja töitä ei hoida. Vanhemman täytyy joka tapauksessa pysyä tiukkana, sillä tehdyt kotityöt palkitsevat viimeistään kotoa pois muuttaessa (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018).

Lastensuojelua ohjaa monet lait, joten tämä asia ei sijaishuollossa ole yksinkertainen. Kotona vanhempi voi sanoa murrosikäiselleen esimerkiksi, että tehdyt kotityöt ovat vaatimus viikko- tai kuukausirahalle. Nuoren kanssa neuvoteltaessa menetetyt etuudet saavat nuoren miettimään asioita uudelleen itsensä kannalta. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.) Samaa keinoa ei sijaishuollossa voi käyttää, sillä laissa on määrätty, kuinka paljon sijoitetun nuoren tulee vähintään saada rahaa kuukaudessa.

Nuori on hyvä keskustelukumppani. Kotitöistä voi keskustella hyvässä hengessä. Kysy nuorelta, miksi hän ei halua tehdä kotitöitä. Nuorelta itseltään voi kysyä ehdotuksia siihen, miten hänet saisi hoitamaan oman osuutensa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018.)

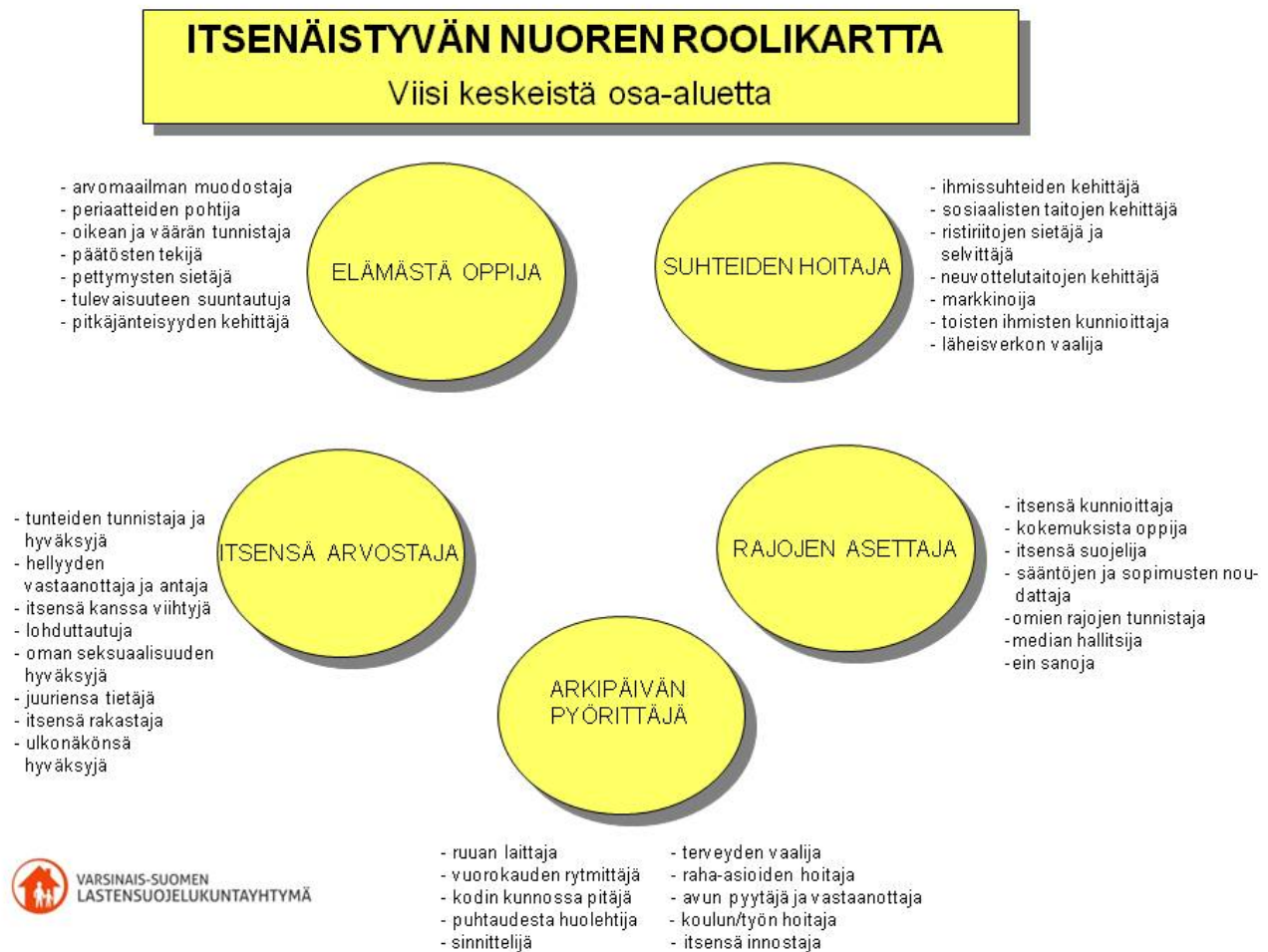
Jankuttaminen nuorelle ei ole tehokasta, ja suuttuminen myrkyttää ilmapiiriä. Siksi täytyy löytää luovia keinoja tilanteen ratkaisemiseksi. Yksi hyvä keino on ottaa nuori itse mukaan vaikuttamaan häntä koskevaan asiaan erityisesti sijaishuollossa.

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä julkaisi vuonna 2008 Itsenäistyvän nuoren roolikartan (kuvio 2). Kartasta ilmenee hyvin viisi keskeistä osa-aluetta, jotka nuoren itsenäistyessä hänelle tulee eteen. Nämä viisi osa-aluetta tulevat eteen, muutti lapsi omilleen sijaishuollosta tai vanhempiensa luota.

Kartan mukaan (kuvio 2) nuori on elämästä oppija, suhteiden hoitaja, itsensä arvostaja, rajojen asettaja sekä arkipäivän pyörittäjä. Itsenäistyessään nuoren tulee muodostaa omat arvonsa ja periaatteensa sekä tehdä omat päätöksensä. Nuoren täytyy huolehtia omista ihmissuhteistaan ja kunnioittaa toisia ihmisiä. (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

Nuoren täytyy oppia tuntemaan minuutensa, omat tunteensa ja oma seksuaalisuutensa sekä hyväksyä oma ulkonäkönsä ja omat juurensa. Nuoren täytyy kunnioittaa ja suojella itseään. Omat rajat täytyy asettaa ja kokemuksista pitää oppia. Arjessa pitää

valmistaa ruokaa, siivota kotia sekä pitää itsestään, terveydestään ja raha-asioista huolta. Lisäksi pitää osata itse pyytää apua sitä tarvittaessa. (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2013.)

Kuvio 2. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. (Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2008.)

Tärkeät taidot tulevat sijoitetulle lapselle vastaan pääsääntöisesti heti 18-vuotiaana. Yksi sijaishuollon tärkeimmistä tehtävistä on kasvattaa lasta ja tukea häntä joka tavalla kehityksessään. Lastensuojelulaitoksessa olevia nuoria täytyy valmistella itsenäiseen elämään kohti aikuisuutta. Aikuisena täytyy kantaa vastuu omasta elämästään ja pärjätä omillaan. Sijaishuollon on ikään kuin tehtävä itsestään nuorelle tarpeeton. (Pukio & Hoikkala 2016, 6.)

Motivaation ja parhaat puolet toisesta ihmisestä saa esiin olemalla myötätuntoinen, ystävällinen ja ottamalla toisen huomioon. Ihminen voi motivoitua sisäisesti ja ulkoisesti (Viljamaa 2017, 134-135). Sijaishuollossa ohjaajan tehtävänä on saada lapsia motivoitumaan erilaisiin tehtäviin, kuten kotitöihin.

Ulkoinen motivaatio tarkoittaa sitä, että pyrkii välttämään rangaistuksia, tekemään muiden mukana ja hakemaan huomiota. Sisäinen motivaatio sen sijaan on halua oppia ja kehittyä paremmaksi. Sisäisen motivaation avulla ihminen haluaa harjoitella ja nähdä vaivaa. (Viljamaa 2017, 134-135.)

Ulkoinen motivaatio on ikään kuin palkintojen ja rangaistusten välissä sinnittelyä, eikä se auta nuorta kehittymään. Nuori alkaa vältellä epäonnistumista, eikä suinkaan pyri kehittämään itseään aktiivisesti, sillä ulkoinen motivaatio tarvitsee jatkuvaa patistusta. (Viljamaa 2017, 134-135.)

Tämä on raskasta niin kasvattajalle kuin nuorelle itselleenkin. Tällöin ulkoisen motivaation kierteestä on päästävä, ja pyrittävä löytämään sisäinen motivaatio, ikään kuin opettaa nuori nauttimaan oppimisesta, kehityksestä ja ponnisteluista. Kun tehtävän suorittaa silloin, kun päämääränä on jokin palkinto, ei kehitys jatku enää palkinnon saamisen jälkeen. (Viljamaa 2017, 134-135.)

Sisäinen ja ulkoinen motivaatio eivät kuitenkaan sulje toisiaan kokonaan pois. Onnistuneista suorituksista saa ja täytyy kehua ja palkita nuorta, kunhan siitä ei tule pääasia. (Viljamaa 2017, 134-135.)

4 LÄHESTYMISTAPA JA MENETELMÄT

Tämän luvun ensimmäisessä aluvussa esittelen tutkimukseni lähestymistavat. Toisessa ja kolmannessa aluvussa esittelen tutkimuksen aineistonhankintamenetelmät sekä aineistonanalyysimenetelmät.

4.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Opinnäytetyössäni on vahvasti ominaisia piirteitä toimintatutkimuksesta sekä konstruktiiivisesta tutkimuksesta. Molemmat lähestymistavat kehittämistyölleni ovat soivia, mutta yhdessä ne tukevat toisiaan ja muodostavat paremman kokonaiskuvan tutkimuksestani.

Valitsin opinnäytetyölleni lähestymistavaksi toimintatutkimuksen, sillä toimintatutkimuksen avulla pyritään löytämään ratkaisuja käytännön ongelmiin. Toimintatutkimuksen periaatteena on löytää nimenomaan yhdessä asianomaisten kanssa toimivia käytäntöjä muutoksen aikaansaamiseksi. Toimintatutkimuksen avulla pyritään löytämään syvempää ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä sekä ratkaisujen avulla luomaan uutta tietoa. (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 58.)

Toimintatutkimus sopi lähestymistavaksi lisäksi siksi, että kiertävää kotityölistaa (Liite1) päästiin kokeilemaan käytännön toiminnassa ja kehittämis ehdotuksia esittämään käytännön kokemusten perusteella.

Opinnäytetyössäni tutkin selkeää käytännön ongelmaa, eli sitä, että lastenkodin lapset eivät ota osaa yhteisiin kotitöihin. Toimintatutkimuksessa pyritään ymmärtämään sitä, miten asioiden pitäisi olla, eikä vain sitä, miten ne ovat tällä hetkellä. Toimintatutkimuksen avulla pyritään muuttamaan nykyistä todellisuutta esimerkiksi tutkimalla ja havainnoimalla yhteisön toimintatapoja sekä itse toimintatilannetta. (Ojasalo ym. 2015, 58.)

Havainnoin eri tilanteissa niin lapsia kuin henkilökuntaakin. Halusin saada selville, miten erilaiset lähestymistavat vaikuttavat lapsiin ja heidän motivaatioonsa tarttua listan kotitöihin.

Lisäksi havainnoin aikuisten käyttäytymistä – miten aikuiset pyrkivät kannustamaan vastaan väittäviä lapsia? Halusin nähdä keinot, joilla lapsi parhaiten innostui tekemään kotitöitä listan järjestyksen mukaan. Toimintatutkimusta voidaan sanoa vahvasti käytännönläheiseksi. Siihen osallistuu aktiivisesti niin itse tutkija kuin tutkittavatkin. (Ojasalo ym. 2015, 58.)

Itse työntekijänä toimin aktiivisesti mukana tutkimuksessa aikuisen roolissa, ja tutkittavien, eli lasten, rooli oli tärkeässä osassa tutkimusta tehdessäni. Olimme ryhmä ihmisiä, jotka toimivat yhdessä. Lapset olivat aktiivisessa roolissa mukana kehittämässä kotityölistaan liittyviä asioita. Suuri osa ideoista ja mielipiteistä tuli suoraan heidän suustaan. Lapset tutkimuksen kohteena olivat parhaita henkilöitä kertomaan, mikä heitä motivoisi osallistumaan kotitöihin.

Toimintatutkimuksen lisäksi oli perusteltua valita tutkimukselleni lähestymistavaksi konstrukttiivinen tutkimus, sillä kehittämistehtäväni tarkoituksena oli luoda konkreettinen tuotos. Tutkimuksen tuotokset olivat lastenkodin seinälle kaikkien nähtäville kiinnitetty kiertävä kotityölista (Liite 1) sekä lista kehittämisehdotuksia (Liite 2), joiden avulla kotityölistasta tehtäisiin toimivampi.

Konstruktiiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on luoda uudenlaisten todellisuus tutkimustiedon pohjalta. Uusi rakenne pyritään luomaan käytännönläheisen ongelmanratkaisun avulla. Jotta uutta pystytään luomaan, tarvitaan jo valmiin teorian lisäksi uutta tietoa, joka kerätään käytännön tilanteista. Tällaista käytännöstä kerättävää tietoa kutsutaan empiiriseksi tiedoksi. (Ojasalo ym. 2015, 65.)

Keräsin tietoa tämän lastenkodin ja näiden tiettyjen lasten käytännön tilanteista. Konstruktiiivisen tutkimuksen tavoitteena on kerätä käytännöstä tietoa, löytää ongelmaan perusteltu ratkaisu (Ojasalo ym. 2015, 65), ja sitä myöden saada sijaishuollon laitokselle uutta tietoa, jota he voivat tulevaisuudessa hyödyntää lasten kanssa työskennellessä.

Konstruktiiivisen tutkimuksen haaste on se, että käytännön ongelmaan tulisi löytyä teoriaan sidottu ratkaisu, ja ratkaisun pitäisi olla käytännössä toimivaksi todettu. Parhaimmillaan tällaista ratkaisua pystyttäisiin hyödyntämään laajasti kohdeorganisaation ulkopuolella. Konstruktiiivinen tutkimus on lyhyesti sanottuna suunnittelua sekä mallien toteutusta ja käytännön testaamista (Ojasalo ym. 2015, 65.)

4.2 Aineistonhankintamenetelmät

Kehittämistyössä on perusteltua käyttää useampia menetelmiä (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 104), ja tämän tutkimuksen tutkimusmenetelmiksi valikoituivat haastattelu, havainnointi ja benchmarking. Tässä alaluvussa esittelen käyttämiäni aineistonhankintamenetelmiä.

Haastattelu

Haastattelu on tutkimustyötä tehdessä laadullinen menetelmä (Ojasalo ym. 2015, 105). Tätä tutkimusta tehdessäni hyödynsin puolistrukturoitua-, avointa- sekä ryhmähaastattelua. Tässä opinnäytetyössä tarkoitan ryhmähaastattelua, kun puhun lastenkokouksista.

Laadullisia menetelmiä käytetään tieteellisessä tutkimuksessa silloin, kun jotain asiaa halutaan ymmärtää paremmin. Laadullisia menetelmiä käytettäessä on ominaista, että tutkittavia on huomattavasti vähemmän kuin määrällisessä tutkimuksessa, mutta analysoitavaa aineistoa on paljon käsiteltävänä. Minun tutkimuskohteenani oli seitsemän lasta sekä seitsemän henkilökunnan jäsentä. Tavoitteena oli löytää pienestä kohdejoukosta paljon tietoa ja ymmärtää ilmiötä paremmin.

Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että tutkija on hyvin lähellä, ja ehkä jopa itse osallistuu tutkimukseen (Ojasalo ym. 2015, 105). Minä lastenkodin työntekijänä täytin tämän laadullisen tutkimuksen ominaispiirteen.

Aidossa ympäristössä tehdyt haastattelut yleensä tuovat luotettavampaa sekä syvempää tietoa aiheesta. Aidossa toimintaympäristössä tehtyä haastattelua kutsutaan kontekstuaaliseksi haastatteluksi. Kontekstuaalinen haastattelu helpottaa tutkittavia kuvailemaan ja kertomaan tilanteesta syvällisemmin. (Ojasalo ym. 2015, 105.)

Haastatteluni olivat kestoltaan muutamasta minuutista noin kymmeneen minuuttiin. Lasten kanssa käytin puolistrukturoitua- sekä avointa haastattelua avoimen vuorovaikutuksen säilymiseksi. Avoin ja puolistrukturoitu haastattelu sopivat käytettäväksi parhaiten silloin, kun halutaan tutkia jonkin ilmiön merkitystä osallistujien kannalta, tai kvantitatiivisen tutkimuksen taustatyötä tehdessä. (Ojasalo ym. 2015, 108-109.)

Haastateltavat tiesivät, että kyseessä on haastattelutilanne, ja minulla oli kysymykset valmiina. Puolistrukturoitu haastattelu tarkoittaa sitä, että haastattelijalla on kysymykset aina valmiina, mutta kysymysten järjestys voi muuttua haastattelun edetessä. Puolistrukturoidun haastattelun aikana voi esittää haastateltaville lisäkysymyksiä silloin, kun niitä tulee mieleen. (Ojasalo ym. 2015, 108.)

Puolistrukturoitu haastattelutilanne kääntyi usein avoimeksi haastatteluksi. Avoin haastattelu tarkoittaa vapaampaa ja avoimempaa keskustelua haastattelijan ja haastateltavan välillä. Avoimessa haastattelussa kaikki ovat mukana aktiivisina osallistujina.

Haastateltavien tulee aina tietää, että he ovat haastateltavina, ja miksi kehittämistyötä tehdään. Haastattelu poikkeaa normaalista keskustelusta siten, että haastattelija ohjaa keskustelua selkeästi. (Ojasalo ym. 2015, 108.)

Haasteeksi osoittautui se, että miten pystyn tehdä virallisesta haastattelutilanteesta kaikille osallistujille mukavan tilanteen, joka tuntuu keskustelutilanteelta. Tiesin lastenkodin työntekijän roolissa, että se on ainut mahdollisuuteni saada aineisto kerättyä. Kun työskennellään lastensuojelulasten kanssa, haastattelutilanteiden videokuvaaminen ei ole mahdollista.

Haastattelijan tulee aina ottaa huomioon haastateltava ja tämän taustat, kuten esimerkiksi haastattelupaikka (Ojasalo ym. 2015, 108). Tässä tapauksessa minun oli perusteltua ottaa huomioon se, että minä olin työntekijän roolissa kyseisessä lastenkodissa, sekä kollega muille aikuisille.

Lastenkokous

Kyseisessä lastenkodissa järjestetään joka viikko lastenkokous, joissa kotityölista otettiin puheeksi. Lastenkokouksissa on paikalla kaikki sillä hetkellä kotona olevat lapset sekä aikuiset, ja siellä keskustellaan yhteisesti kaikkia koskevista aiheista, kuten lastenkodin uusista kotityökäytännöistä.

Lastenkokoukset toimivat ryhmähaastattelutilanteina. Osallistujia oli kokouksissa mukana 3-8. Ryhmähaastatteluun osallistuu tyypillisesti 6-12 henkilöä, ja haastatteli-joita voi olla kaksi. Toinen haastattelija pyrkii huolehtimaan rennosta ja mukavasta ilmapiiristä, samalla kun toinen haastattelija huolehtii siitä, että haastattelun tema

pysyy oikeana. Toinen haastattelija pystyy havainnoimaan ja kirjaamaan ylös esimerkiksi vastauksia ja haastateltavien reaktioita. Ennen haastattelua haastattelijan on täytynyt kirjata ylös, mitä tietoa haastattelun aikana haastateltavilta halutaan saada. (Ojasalo ym. 2015, 111-112.)

Havainnointi

Havainnointi on erittäin hyödyllinen tutkimuksellisen kehittämistyön menetelmä (Ojasalo ym. 2015, 114), ja siksi valitsin sen yhdeksi aineistohankintamenetelmäksi. Havainnointi menetelmänä on parhaimmillaan silloin, kun halutaan saada tietoa esimerkiksi ihmisten käyttäytymisestä luonnollisessa toimintaympäristössä. Havainnointia voisi kutsua systemaattiseksi tarkkailuksi – se ei ole pelkästään sivusta katselua. (Ojasalo ym. 2015, 114.)

Havainnointi sopii mainiosti tutkimusmenetelmäksi haastattelujen tukena (Ojasalo ym. 2015, 114). Haastattelu sekä havainnointi tukevat toisiaan puolin ja toisin, ja siksi tuntui luonnolliselta vaihtoehdolta valita molemmat menetelmät tutkimustyöhöni. Havainnointi sopii hyvin menetelmäksi kehittämistehtäviin, joiden tarkoituksena on tutkia yksilön toimintaa tai vuorovaikutusta toisten kanssa (Ojasalo ym. 2015, 114).

Omassa kehittämistehtävässäni halusin selvittää, miten yksilöitä pystyisi motivoimaan paremmin kotitöiden tekemiseen. Halusin tutkia, miten aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus vaikuttaa siihen, tuleeko sovitut työt tehtyä. Havainnoin työvuorojeni aikana, miten listan kotityöt todellisuudessa toteutuvat. Kirjoitin ylös, tukevatko haastatteluaineistoni ja havaintoni eri henkilöiden kohdalla toisiaan. Kirjoitin havaintoja tehdessäni muistiinpanoja.

Benchmarking

Käytin benchmarkingia tutkimusmenetelmänä opinnäytetyössäni, sillä olen itse tehnyt työvuoroja muissa sijaishuollon laitoksissa, joissa on ollut erilaisia ratkaisuja käytössä liittyen kotitöiden tekemiseen.

Benchmarking tarkoittaa sitä, että otetaan selville, miten joku toinen on tehnyt saman asian, ja miten se on toiminut. Benchmarkingissa keskitytään yleensä sellaisiin organisaatioihin, jotka ovat suoriutuneet tehtävässään menestyksekkäästi. Benchmarkingin

avulla pyritään ikään kuin oppimaan paremmilta ja saamaan käyttöön jo jossain muualla kokeiltuja ja hyväksi todettuja keinoja. Benchmarking vaatii kunnon pohjustustyön ja järjestelmällistä kirjaamista siitä, miten asiat tehdään. Salassapitovelvollisuus on muistettava. (Ojasalo ym. 2015, 186.)

Itse henkilökunnan jäsenenä muissa lastenkodeissa minun piti olla huolellinen salassapitoasioiden suhteen. Työvuorossa tietoa kerätessäni haastateltavat tiesivät, että olen tekemässä tutkimustyötä, mutta en kertaakaan paljastanut omassa työpaikassani, mistä benchmarkingilla hankitut tietoni ovat peräisin. Kerroin, että olen tehnyt tutkimustyötä toisessa sijaishuollon laitoksessa.

Minulla oli lista asioista, joita halusin selvittää kahdesta benchmarkingkohteesta. Benchmarkingin avulla pystyin perustelemaan omia kehittämisideoitani paremmin.

4.3 Aineiston analyysimenetelmät

Haastattelut kannattaa tutkimustyötä tehdessä äänittää, ja äänittämisen jälkeen litteroida, eli kirjoittaa puhtaaksi (Ojasalo, Moilanen & Ritakoski 2015, 110).

Koska minulle oli tärkeää hyödyntää haastattelujen perusteella pelkästään esiin tulleita asioita, litteroin haastattelut yleiskielellä, enkä sanatarkasti puhekieltä käyttäen. Äänittäminen ei tullut kysymykseen, sillä salassapitoasiat lastensuojelutyössä ovat tarkkoja.

Aloitin aineistoni analysoinnin ensin lukemalla haastattelujen jälkeen tarkasti läpi litteroimani aineiston, jonka jälkeen pyrin löytämään siitä yhteyksiä käsittelemääni teoriaan.

Haastattelin yhteensä kymmentä ihmistä. Koska haastateltavien nimiä en tässä opinäytetyössä tuo esille, annoin jokaiselle haastattelemani henkilölle oman numeron. Esitellessäni tutkimukseni tuloksia haastattelemani henkilöt on nimetty seuraavasti: H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8, H9 ja H10. Henkilön pysyy samana, esittelin sitten yksilö- tai ryhmähaastatteluiden tuloksia.

Tämän jälkeen pyrin luokittelemaan aineiston osiin ja lähestymään sitä eri näkökulmista. Koska tunsin henkilökunnan sekä lapset, pystyin tulkitsemaan aineistoa ja esittämään osuvia lisäkysymyksiä.

Pyrin hahmottamaan keräämäni aineistoa teorian avulla ja peilaamaan tulkintojani siihen. Jaoin aineistot teemoihin. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että aineistosta etsitään teemoja, jotka ovat useammalle haastateltavalle yhteisiä. On tärkeää tutkia haastateltavain yhdenmukaisuuksia, sillä muutoin analyysistä tulee helposti vain pintapuolinen. Teemoittelu, eli yhtäläisyyksien etsimistä, voi toteuttaa monella tapaa. (Ojasalo ym. 2015, 110-111.)

Opinnäytetyössäni käytin tyypittelyä, sillä halusin sijoittaa kaikki haastateltavat johonkin ryhmään mielipiteen mukaan (Ojasalo ym. 2015, 111). Oman kehittämistehtäväni kannalta oli oleellista tyypitellä haastateltavat ryhmiin sen mukaan, minkä he itse kertoivat motivoivan kotitöihin. Jaoin karkeasti haastateltavat ryhmiin motivaation kohteiden perusteella – raha, palkinto, yhteisöllisyys ja taitojen oppiminen. Useampi haastateltava sijoittui useampaan eri kategoriaan.

Havaintoja analysoitaessa on tärkeää löytää kerätystä aineistosta punainen lanka. Tapahtuminen juonelle täytyy löytää perustelut. Kehittäjän on pyrittävä löytämään kerätystä aineistosta looginen kokonaisuus, ja perustelemaan se. Loogisen kokonaisuuden löytäminen on tärkeää, sillä toisistaan irrallisia asioista ei sellaisinaan pysty hyödyntämään tutkimustyössä. (Ojasalo ym. 2015, 119.)

Kun aloin analysoimaan havainnoimalla keräämiäni aineistoja, ensimmäisenä yhdistin havaintoni. Tätä kutsutaan pelkistämiseksi, jonka jälkeen tuleva vaihe on nimeltään tulkinta (Ojasalo ym. 2015, 119). Pelkistäessä aineistoa jaoin eri kategorioihin teemoittain havaintojani.

Havainnointia hyödynsin erityisesti tilanteissa, joissa lasten olisi ollut tarkoitus tarttua kotityölistan mukaisiin tehtäviin. Havainnoin, mitä he sanovat ja tekevät. Kiinnitin erityistä huomiota aineistoa analysoidessani siihen, tukeeko jonkun tietyn lapsen käytös kotityöhön ryhdyttäessä sitä, mitä hän on itse haastattelussa tuonut esiin. Analysoidessa materiaaleja kirjoitin nämä kaikki asiat mustiin.

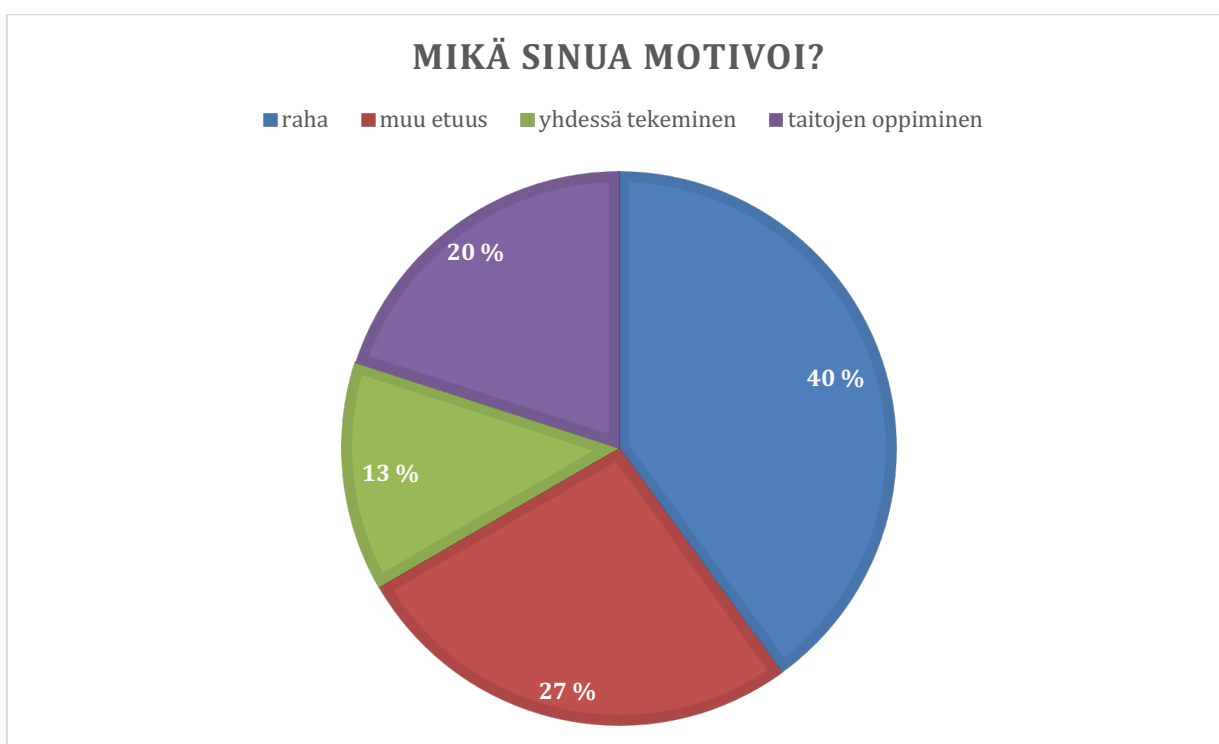
Benchmarkingin avulla kerättyä aineistoa pystyin analysoimaan sellaisenaan. Silti aineiston analysoimiseen tarvitsee kriittistä ajattelua sekä luovuutta, sillä toisessa paikassa toimivaksi todettu keino ei välttämättä toimi toisessa paikassa lainkaan. Tämä toi haastetta benchmarkingin aineiston tulkintaan ja soveltamiseen.

Minun piti miettiä, että hyödynnänkö keräämääni tietoa sellaisenaan, tai jos en, miten saisin sen toimimaan kehittämiskohteessani. Lahjonta oli todettu toimivaksi kahdessa muussa organisaatiossa, joten oli mielestäni perusteltua kokeilla sitä tässä lastenkodissa.

Benchmarkingissa haasteeksi osoittautui eri-ikäiset lapset, henkilökunnan työvuodet sekä kussakin lastenkodissa ajan kanssa normeiksi tulleet tavat ja käytännöt.

5 TULOKSET JA ANALYYSI

Kotityölistaa otettiin ensimmäistä kertaa esille lastenkokouksessa ryhmähaastattelun muodossa. Ensimmäisen asiaa koskevan lastenkokouksen tarkoituksena oli esitellä suunnitelmani kotityölistasta, sekä kuulla lasten ajatuksia liittyen kotityölistaan. Lasten mielipidettä kysyttiin siitä, mikä motivoisi heitä tekemään listan mukaiset pienet kotityötehtävät. Kuudelta lapselta tuli kysymykseen yhteensä 15 vastausta. Alla oleva ympyräkaavio (kuvio 3) kuvaa lasten vastauksia.

Kuvio 3. Mikä sinua motivoi?

Kaikki kuusi vastaajaa (H1, H2, H3, H4, H5, H6) olivat sitä mieltä, että raha kannustaa tekemään kotitöitä. Lisäksi neljä vastaajaa (H1, H2, H5, H6) olivat valmiita tekemään kotitöitä lisäksi muun palkinnon motivoimina. Kolme vastaajaa (H3, H4, H5) halusivat oppia uusia taitoja ja kaksi vastaajaa (H5, H6) yhteistä aikaa lastenkodin muiden lasten ja aikuisten kanssa. (Kuvio 3.)

Palkinto tuntui olevan vahvasti paras kannustin osallistumaan yhteisiin töihin, sillä esille nousi tärkeänä tekijänä rahan ansaitseminen. Lapset itse toivat rahan sijaan ensimmäisenä konkreettisenä asiana esille yhteisen mukavan tekemisen palkinnoksi onnistuneesti suoritetusta kotityölistasta.

Palkitseminen lisäksi motivaatioon vaikuttivat osaltaan myös yhdessä tekeminen sekä tärkeiden taitojen oppiminen ja omaksuminen tulevaisuutta ajatellen, vaikka nämä sarakkeet kaaviossa näyttelevät selkeästi pienempää prosenttia.

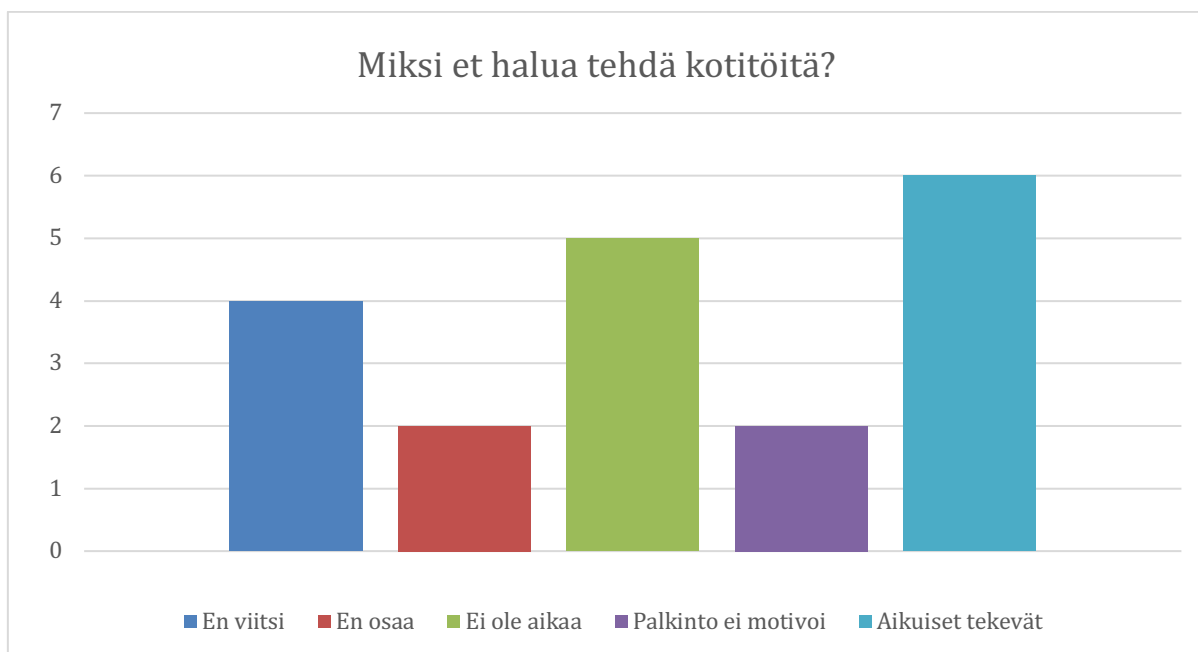
Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset teemoittain sekä analysoin niitä tietoperustaluvun teorian pohjalta. Alaluvuiksi olen valinnut ne teemat, jotka kaikki osaltaan vaikuttivat lasten motivaatioon tehdä kotitöitä lastenkodissa. Viimeisessä alaluvussa pohdin opinnäytetyöni eettisyyttä sekä luotettavuutta.

5.1 Kotitöistä palkitseminen

Kuusi lasta oli ensimmäisestä lastenkokouksesta asti sitä mieltä, että kotitöistä palkitseminen on varmin keino saada kotityölista toimimaan. Vaihtoehtoiksi nousi yhteinen tekeminen tai raha. Lastenkokouksessa tultiin yhdessä siihen tulokseen, että noin kerran kahdessa kuukaudessa koko lastenkodin väki tekisi yhdessä jotain mukavaa, kuten lasersotaa, jos kotityölistan kaikki seitsemän kohtaa ovat suoritettu onnistuneesti.

Päättelin, että lastenkodin lapset pitävät kotitöiden tekemistä ylimääräisenä työnä, eikä niinkään osana tavallista arkea. Tämän päätelmän tein siksi, että he olettivat valmiiksi saavansa lisäetuja, jos he suostuisivat tekemään sovitut työt. Ketään ei sanonut ääneen, ettei lista ole hyvä idea, tai että ei syystä tai toisesta suostuisi kotitöitä tekemään. Asiasta sovittiin yhteisesti lasten ja aikuisten kesken lastenkokouksessa.

Myöhemmin tein havaintoja, jotka eivät tukeneet lasten itsensä kertomaa. Kaksi lapsista osallistui kotitöiden tekemiseen oma-aloitteisesti satunnaisesti, mutta ei säännöllisesti. Kysyin kuudelta lapselta, mikseivät he osallistu kotitöiden tekemiseen. Vastauksia sain 19. Alla olevasta pylväskaaviosta (kuvio 4) käy ilmi, miten lapset perustelivat kotitöiden tekemättömyyttä.

Kuvio 4. Miksi et halua tehdä kotitöitä?

Neljä vastaajaa (H1, H2, H3, H6) totesivat, etteivät viitsi osallistua yhteisten kotitöiden tekemiseen. Kaksi vastaajaa (H3, H5) kokivat, etteivät taidot ole riittävät, ja kahta vastaajaa (H2, H3) palkinto ei motivoinut. Viisi vastaajaa (H1, H2, H3, H4, H5) totesivat aikaa olevan liian vähän arjessa, ja kaikki kuusi vastaajaa (H1, H2, H3, H4, H5, H6) sanoivat, että aikuiset tekevät lopulta talon kotityöt, joten heidän ei ole pakko niihin osallistua. (Kuvio 4.)

Havaintojeni perusteella tilanne oli kääntymässä siihen suuntaan, että työntekijät yrittivät käskää lapsia tekemään työt, ja lapset puolestaan ärsyntyivät aikuisten jatkuvasta muistuttamisesta, ja silloin työt joka kerta jäivät tekemättä. Teoriaosuuteen viitaten, motivaatio tuli lapsille ulkoapäin, eikä yhteinen mukava tekeminen ei ollut riittävä keino motivoida lapsia tekemään kotitöitä.

Lapset eivät tehneet kotitöitään, sillä he olivat omien sanojensa mukaan tietoisia siitä, että jos he eivät tee, niin silloin aikuiset tekevät. Aikuisten on tietysti laitosolosuhteissa siivottava, sillä likaisessa ympäristössä ei ole suotavaa kenenkään elää. Päättelin tästä, että lapset tuntevat olonsa kyseisessä lastenkodissa turvalliseksi, sillä he olivat hyvin tietoisia siitä, että aikuiset huolehtivat näistä asioista tarpeen tullen.

Aikuiset tekivät jo totuttuun tapaan tutut siivoustehtävät. Lapset olivat oikeassa todeksaan, että aikuiset kyllä tekevät. Teoriaosuudessa toin esille, että aikuisten täytyy osaltaan kunnioittaa lapsen päätöstä siitä, haluaako hän osallistua vai ei. Lapset olivat mukana päättämässä heihin oleellisesti liittyvässä asiassa, joka lisää osallisuuden tunnetta.

Lastenkokouksessa lapset toivoivat, että kyseissä lastenkodissa jo aikaisemmin käytössä ollut pistetaulukko otettaisiin uudelleen käyttöön. Tästä sovittiin yhteisesti lastenkokouksessa. Yhteisen mukavan tekemisen lisäksi jokaisesta kotityölistan tehtävästä saisi pisteitä.

Pisteitys tapahtui tehtyjen työminuuttien avulla. Kun lapsi oli tehnyt yhteensä viisikymmentä minuuttia töitä, sai hän viidestäkymmenestä pistetaulukon pisteestä X määrän rahaa. Tämä jo ennestään tuttu pisteitysmenetelmä osoittautui toimivammaksi keinoksi – kolme lasta (H1, H4, H5) tekivät innokkaina kotitöitä, ja pysyivät vielä lisätehtäviä.

Tuolloin tulossa oli lastenkodin väen yhteinen matka, jonne lapset tarvitsivat rahaa. Nämä kotitöitä tekevät kolme lasta (H1, H4, H5) toivat esille, että tekevät kotitöitä tienatakseen ekstrarahaa.

Haastattelussa kävi ilmi, että lastenkodin kaikki seitsemän lasta (H1-H7) ovat valmiita tekemään kotitöitä, jos on tarve tienata lisää rahaa. Päättelin tästä, että rahaa tarvitsevat osallistuivat ainoastaan rahan takia, sillä matkan jälkeen tilanne muuttui jälleen. Kotitöitä ei enää tehty, jos niistä ei saanut tarpeeksi pisteitä.

Kotitöitä ei haluttu tehdä, jos siitä ei seurannut konkreettista tai välitöntä sekä riittävää hyötyä. Palkinnosta oli tullut tärkein asia kotitöitä tehdessä. Teoriaosuudessa toin esille, että nuorta saa ja täytyy palkita tehdyistä kotitöistä, mutta siitä ei saisi tulla pääasia.

Avoimen haastattelun avulla keskustelimme lasten kanssa, että mistä löytyisi ratkaisu tilanteeseen. Kuusi lasta (H1, H2, H3, H4, H5, H6) oli sitä mieltä, että rahaa ei tällä hetkellä tarvitse enempää, ja yksi lapsista (H7) oli sitä mieltä, ettei yksinkertaisesti jaksa tehdä kotitöitä, vaikka rahantarvetta olisikin.

Kuusi lasta (H1, H2, H3, H4, H5, H6) oli sitä mieltä, että sijaishuollossa olevan lapsen laillinen kuukausittain maksettava raha on täysin riittävä normaalissa arjessa, kun tarjolla tämän rahan lisäksi on ruokaa, bussikortti ja kerran kuukaudessa elokuvalippu. Lisäksi lapsille huolehditaan koulumateriaalit ja harrastusmaksuista vastaa joko sosiaalitoimi tai sijaishuoltoipaikka.

Tästä päättelin, että tässä kyseisessä lastenkodissa asuvat lapset kokevat, että heillä on kaikkea riittävästi. He eivät kokeneet rahaakaan riittäväksi kannustimeksi kotitöiden tekemiselle. He tunsivat olonsa turvallisiksi ja kotoisaksi, kun aikuiset tekevät ruuan ja pitävät yhteiset tilat siisteinä.

Vaikka tulos ei tavoitteideni valossa ollut positiivinen, pidän tulosta loppujen lopuksi hyvänä asiana. Lastensuojelun tavoitteena on, että sijoitetut lapset pystyvät luomaan turvallisia ja luottamuksellisia aikuiskontakteja myös silloin, kun he eivät voi asua omassa kodissaan. Tässä tapauksessa kyseisessä lastenkodissa on mitä ilmeisimmin onnistuttu tässä – lapset pitävät paikkaa turvallisena paikkana, jossa aikuiset huolehtivat tärkeistä asioista, kuten ruuasta ja kodin puhtaudesta.

Mietin asiaa lasten näkökulmasta. Kumpi on tärkeämpää, kotitöiden säännöllinen tekeminen vai turvallisuuden tunteen kokeminen omassa elinympäristössään? Turvallinen elinympäristö on lasten kehityksen kannalta ehdottomasti tärkeämpää. Tämä on yksi Pelastakaa Lapset ry:n arvoista, joten siinä on onnistuttu tässä sijaishuollon yksikössä.

Toisessa seitsemän paikkaisessa sijaishuollon laitoksessa, jonka toimintaa tutkin benchmarkingin avulla, oli käytössä toimivaksi todettu vastaava kotityölista. Tämän kyseisen lastenkodin lapset ansaitsivat tehdyllä kotityöllä itselleen sen viikon karkkipäivän karkit sekä saunapäivän limun. Tässä lastenkodissa tämä oli todettu toimivaksi systeemiksi. Lastenkodin kaikki kuusi lasta tekivät joka viikko pienen kotityönsä. Jos motivaatiota tuntui puuttuvan, aikuinen muistutti, että karkit jäävät kaappiin.

Huomioitavaa on, että tämän toisen lastenkodin lapset olivat keskiarvoltaan kaksi vuotta nuorempia. Lisäksi tämä toinen lastenkoti oli avannut ovensa vasta vuosi aikaisemmin, ja kotityölista oli otettu heti käyttöön. Näille lapsille kotityöt olivat alusta asti muotoutuneet osaksi lastenkodin arkea.

Pelastakaa Lapset ry:n yksikkö on ollut toiminnassa jo kauan – pitkäaikaisin lapsi on ollut sijoitettuna siellä jo yli kymmenen vuotta. Tämä on mielestäni pääsyy sille, miksi tutkimani yksikön lapset eivät rahankaan innoittamana ryhtyneet rutiinilla tekemään viikoittain kotitöitä. Heidän rutiininsa ovat olleet jo vuosia toisenlaisia. Tätä pohdintaa tukee se, että tutkimustyöni aikana lastenkotiin muutti uusi lapsi. Uusi lapsi tuli tilanteeseen, jossa kotityölista oli jo käytössä, ja hän oli aktiivisin seitsemästä lapsesta osallistumaan kotitöihin. Hänellä ei ollut kokemusta muunlaisesta toimintatavasta.

Ensimmäisessä luvussa kerroin teoriaa siitä, miten lapsia saisi osallistumaan enemmän kodin kunnossapitoon. Teoria osuudessa kirjoitin, että lasta saattaa hyvinkin tehokkaasti motivoida jonkin tietyn etuuden menettäminen, kuten viikkorahan. Tätä asiaa ei voi sijaishuollossa sellaisenaan hyödyntää. Sijoitettujen nuorten kuukausirahaa ei voi ottaa pois, sillä se raha on lakiin kirjattu. He eivät menettäneet käytännössä mitään, vaikka kotityöt jäivät tekemättä.

5.2 Taitojen oppiminen

Tässä lastenkodissa on jo ennen kotityölistaa ollut tapana, että lapset siivoavat oman huoneensa ja pesevät omat pyykkinsä. Havainnoin, että vaikka yleisten tilojen siistiminen ei huomattavasti parantunutkaan lastenosalta kehittämistyötä tehdessäni, niin lapset alkoivat pestä omia pyykejään aktiivisemmin.

Tämän kertovat kaksi lastenkodin henkilökunnan jäsentä. Lopputulos oli se, että seitsemän lasta seitsemästä huolehtivat omat pyykkinsä pesutupaan, pesukoneeseen, kuivumaan ja sieltä takaisin omaan huoneeseen. Tilannetta vain paransi se, että aikuiset auttoivat, jos lapsi pyysi apua. Toisinaan ohjaaja tarjoutui itse auttamaan lasta.

Päättelin, että pyykinpesun onnistuminen johtuu siitä, että lapsi pystyy itse vastaamaan siitä, että saa esimerkiksi jonkun tietyn vaatteensa seuraavana päivänä kouluun. Avointa haastattelua käydessä neljä lasta kertoi, että pyykkiä saa nopeimmin puhtaaksi, kun itse pesee. Tästä päättelin, että lapset kokivat asian olevan heidän omassa hallinnassaan, ja se toimi positiivisena asiana motivaation kannalta.

Toinen asia, joka alkoi sujua kotityölistan myötä, oli ruuan tekeminen ja leipominen. Lastenkokouksissa tuotiin esille, että kotityölistan ruuanlaittotehtävä tarkoitti sitä, että jokainen lapsi saa itse päättää, mitä ruokaa hän tekee yhdessä aikuisen kanssa.

Lempiruualla ja leipomuksilla houkuttelu oli toimivaa. Neljä lasta ovat kotityölistan ulkopuolella kysyneet, saisivatko he tehdä ruokaa. Sopimus on, että ruokaa saa tehdä sovitusti ja kaikille. Kun joku lapsista nykyään leipoo, leipoo hän lähtökohtaisesti koko lastenkodin välle. Kolme lasta kertoivat valmistavansa ruokaa jopa useamman kerran viikossa.

Tämä on ollut mahtava tulos, ja toivon, että tulevaisuudessa tämä jatkuu ja muutkin lapset haluavat harjoitella valmistamaan lempiruokiaan. Tämän onnistumisen päätteen johtuvan samasta asiasta, kuin pyykkien pesun. Lapset saavat lempiruokaansa melko varmasti silloin, kun he itse sitä ehdottavat ja tarjoutuvat ohjaajan avuksi kokkausprojektiin. Muutoin käytössä on ohjaajien valmiiksi laatima ruokalista joka viikoksi.

Muita kotityölistan tehtäviä olivat eri tilojen imurointi, pölyjen pyyhintä, yleinen siistiminen, vessan pesu ja roskien vieni. Kohtia oli yhteensä seitsemän kuten lapsiakkin. Jokainen lapsi antoi palautetta siitä, että tehtävät ovat keskenään liian erilaisia - toinen on paljon nopeampi suorittaa kuin toinen, joten listaa muokattiin hieman.

Suosittuja olivat edelleen ruuanlaitto ja toisinaan roskien vieni. Lähdin pohtimaan, miksi juuri nämä tehtävät olivat suosittujen listalla. Viisi lasta (H1, H2, H3, H4, H5) perustelivat roskien vieniä helppona ja nopeana tehtävänä. Esitin jatkokysymyksen; Onko ruuanlaittokin helppoa? Vastaus oli, että: ”Ei, vaan se on kivaa” (H1). Yksi lapsi (H2) kertoi, että ohjaajat eivät tee yhtä hyvää ruokaa, kuin hän itse. Päätelin, että ruuan tekeminen yhdessä aikuisen kanssa sekä sen syöminen toimivat innostavina tekijöinä.

Päätin katsoa asiaa lasten näkökulmasta. Halusin saada selville, löytyisikö motivaation jyvänen heidän omista kiinnostusten kohteista. Kysyin lapsilta, mitä uutta he halusivat oppia? Vastauksia sain kolme: ”en mitään”, ”ruuanlaittoa ja leipomista” ja ”maalaamista” (H1, H3, H4).

Nämä vastaukset tukevat sitä, että motivaatio on parhaimmillaan silloin, kun tehdään jotain, mikä itseä kiinnostaa. Keittiöpuuhat olivat jo osoittautuneet motivoiviksi. Samoin esimerkiksi oman huoneen pieneen remonttiin liittyvät tehtävät, kuten seinän maalaaminen mieleiseksi, olivat perinteisiä kotitöitä suosituimpia tehtäviä.

Kaksi seitsemästä lapsesta (H3, H6) sanoivat, etteivät he osaa pestä vessaa. Heille tarjouduttiin avuksi ja seuraksi, mutta innostumista ei tapahtunut. Jäin pohtimaan, mikä juuri tähän tehtävään innostaisi. Yksi lapsi (H1) sanoi, että imurointi on yksinkertaisesti niin kauheaa, ettei halua sitä tehdä. Kaksi lasta (H1, H4) oli sitä mieltä, että vessanpesu aiheuttaa negatiivisia tunteita siksi, että se on epämiellyttävää hygieniasyistä. Lapsi ei halua siivota vessaa, jota kaikki talossa asuvat käyttävät. Sama pätee yhteisten tilojen siistinä pitämisessä – miksi siivota toisten sotkuja?

Lapsille ei riittänyt perusteeksi se, että jos yhdessä sotketaan, niin yhdessä siivotaan. Yhteisten tilojen siistinä pitäminen ei siis osoittautunut mielekkääksi tekemiseksi lapsille. Päätelin tämän johtuvan siitä, että siitä ei seuraa suoraa konkreettista hyötyä lapselle, kuten puhdas paita suoraan päälle tai lempiruuan syöminen samana päivänä. Lapset eivät kokeneet niin tärkeänä esimerkiksi vessanpesemisen taitoa, että olisivat tehtävään tarttuneet.

5.3 Yhdessä tekeminen

Yhteisöllinen näkökulma tuli tässä tutkimuksessa eri tavalla esille, kuin aluksi olin olettanut. Lapset näkivät kotityölistan yhteisöllisenä menetelmänä, mutta toisesta näkökulmasta, kuin me aikuiset sen näimme. Lapset eivät niinkään ajatelleet tekevänsä kotitöitä yhteisen hyvän vuoksi, vaan siksi, että ne tehtyään he pääsisivät yhdessä aikuisten ja muiden lasten kanssa tekemään jotain yhdessä.

Kehittämistyötä aloittaessani lähdin tutkimaan, että lisäisikö yhteisistä tiloista yhdessä huolehtiminen yhteisöllisyyden tunnetta. Koska lapset näkivät asian eri valossa, haluan käsitellä asiaa tässä alaluvussa heidän näkökulmastaan.

Haastattelussa kysyin seitsemältä lapselta (H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7), kenen kanssa he erityisesti haluaisivat yhteistä tekemistä. Yksi haastateltava vastasi näin:

Haluisin tehdä kivoja asioita yhdessä muiden lasten kanssa, en silleen aikuisten. Tai no niin. Ei sitä kyl ihan kaikkien lasten kaa tuu toimeen. Mut muitten. (H2.)

Viisi muuta haastateltavaa (H1, H3, H4, H5, H6) kokivat, että mukavinta olisi yhteinen tekeminen yhdessä sekä lasten että aikuisten kesken. Yksi haastateltavista (H7) ei kokenut tarvitsevänsä yhteistä aikaa lasten tai aikuisten kanssa.

Kuusi lasta (H1, H2, H3, H4, H5, H6) kertoivat lastenkokouksessa, että yhteinen mukava tekeminen on sopiva palkinto tehdyistä kotitöistä. Tämän perusteella koen, että lapset kokevat olevansa osa yhteisöä, joka on heille tärkeä. Se, että suunnitellaan yhdessä jotakin, mikä ansaitaan yhdessä tekemällä, luo yhteisöllisyyden tunnetta.

Tarkoituksena oli, että mukava tekeminen toteutuu sitten, kun kaikki hoitavat listan kaikki seitsemän kohtaa. Jokaisen yhteisön jäsenen panos oli siis tärkeää. Lisäksi ajattelin ryhmäpaineen vaikuttavan – mitä muut sanovat, jos minä en osallistu? Ryhmäpaineeseen liittyen oletan, että kotitöiden tekemättömyyteen oli suuri vaikutus sillä, että muutkaan eivät tehneet. Kaksi lasta kysyivät, miksi heidän tarvitsee tehdä, kun muutkaan eivät tee.

Miksi yhdessä tekeminen sitten ei ollut riittävän motivoivaa kotitöiden tekemiselle, vaikka se oli kuuden lapsen toiveena? Kaksi lasta (H1, H6) vastasivat, että me tehdään muutenkin mukavia asioita yhdessä. Tämä on totta. Kyseinen yksikkö on hyvin kodinomainen paikka. Hetken pähänpistosta saatetaan lähteä porukalla uimaan tai trampoliiniparkkiin.

Jälleen tulemme tilanteeseen, jossa lapset ovat tietoisia siitä, että eivät menetä lopullisesti jotain mukavaa, vaikka eivät kotitöitä tekisikään. Yhteinen tekeminen palkintona tehdyistä kotitöistä olisi ollut ekstrapaa. Henkilökunta oli siitä yksimielinen, ettei lastenkodin ryhmähenkeä, hyvää ilmapiiriä ja iloista tekemisen meininkiä haluta muuttaa kotityölistan perusteella, sillä sen seuraamukset voisivat olla pitkäkantoiset.

5.4 Aikuisten rooli

Haastattelin lastenkodin työntekijöitä ja heidän näkemystään kotitöiden tekemisestä ja tekemättömyydestä. Kysyin kolmelta työntekijältä:

1. Miten koitat kannustaa lasta tekemään kotityötä?
2. Onko tekemättömyydellä seurauksia?
3. Mitä sinun mielestäsi asialle voisi tehdä?

Kolme ohjaajaa (H8, H9, H10) kertoivat yrittävänsä kannustaa lapsia positiivisin keinoin. Yksi ohjaaja (H10) kertoi tarjoutuvansa avuksi ja hakemalla esimerkiksi pesuaineen tai imurin valmiiksi esille. Yksi ohjaaja (H9) kertoi muistuttavansa lasta siitä, että yhdessä tekemisestäkin saa pisteitä. Hän kertoo mainitsevansa toisinaan lapselle, että tästä on hyötyä tulevaisuudessa, mutta siitä on harvemmin hyötyä.

Kolmen ohjaajan (H8, H9, H10) mukaan varsinaisia seuraamuksia tekemättömistä töistä ei koidu. Yksi ohjaaja (H9) kertoo, että kotitöiden tekemättä jättämisestä saattaa seurata aikuisten ajoittaista napinaa, tai toisinaan syömättä jäävät karkit. Lapsi saattaa tällöin lähteä omilla rahoilla hakemaan herkkuja kaupasta.

Yksi ohjaajaa vastasi näin:

Voihan sille lapselle koittaa sanoa, että vasta kotitöiden tekemisen jälkeen voi lähteä kaverille, mutta ei näitä isompia ainakaan voi pakottaa jäämään kotiin, vaikka kotityötä ei olisi hoitanutkaan. Siinä kohtaa pitäisi asettaa liikkumisvapaudenrajoitus, ja sitä ei niin heppoisin perustein voi tehdä. Yleensä nostan kädet pystyyn ja kokeilen seuraavana päivänä uudestaan.
(H8.)

Tulin siihen tulokseen, että lastenkodin henkilökunta on tämän asian suhteen melko neuvoton. On erittäin haasteellista koittaa keksiä ratkaisuja siihen, että lapset motivoituisivat tekemään kotitöitä itsenäisesti. Ideat loppuvat kesken, kun vastaan tulee laki tai mahdollinen koko laitoksen ilmapiirin muutos. Mielestäni on ihanteellinen tilanne, että tässä laitoksessa aikuiset ja lapset aidosti haluavat tehdä asioita yhdessä ja kokevat olevansa yhteisö.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellinen tutkimus on aina suoritettava hyvien tieteellisten käytäntöjen edellyttämällä tavalla, ja vain silloin tieto voi olla hyväksyttävää ja uskottavaa. Tutkijan pitää itse osata soveltaa lain määräämiä puitteita omassa tutkimuksessaan. Tutkimusetiikan näkökulmasta on tärkeää, että tutkimuksessa käytetyt toimintatavat ovat kyseisessä tiedeyhteisössä hyväksyttäviä, käytetyt menetelmät ovat tieteellisen tutkimuksen mukaisia ja muut tutkijat on otettu huomioon kunnioittavalla tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Huolella suunniteltu tutkimus suunnitellaan, toteutetaan ja raportoidaan asianmukaisesti, sekä kerätyt aineistot säilytetään asetettujen vaatimusten mukaisesti. Lisäksi tutkimusluvut pitää hankkia asianmukaisesti ja omaa tutkimusta tulee tutkiskella eettisestä näkökulmasta. Lisäksi jokaisen tutkimukseen osallistuvan henkilön pitää olla kartalla sovituista asioista ja tietää oikeutensa ja velvollisuutensa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.)

Tutkimusta tehdessäni toimin samaan aikaan samaisen Pelastakaa Lapset ry:n sijaishuollon yksikön työntekijänä. Tuntui luonnolliselta tehdä opinnäytetyöni paikkaan, jossa lapset, aikuiset ja käytännöt olivat kaikki minulle hyvin tuttuja. Koen, että minulla oli mahdollisuus saada eniten tutkimuksestani irti, kun tunsin nämä ihmiset ennestään. Sijoitettuun lapseen voi kestää pitkäänkin luoda jonkinlaisen avoin vuorovaikutussuhde, ja toisinaan niin ei tapahdu koskaan.

Vaikka en tutkijan roolissa ollut ohjaaja tai kollega, niin koen sen osaltaan vaikuttaneen opinnäytetyöprosessiini. Koen, että se vaikutti prosessiin enimmäkseen positiivisesti, kun asioista pystyttiin juttelemaan avoimesti. Olisi ollut lähes mahdotonta toteuttaa tämänkaltaista tutkimusta lastenkodissa, jossa en itse olisi ollut töissä. Vastaan tulisi salassapitoasioita sekä pulmakohtia sen suhteen, että vuorovaikutus ei olisi luontevaa vieraiden ihmisten kesken. Tätä tutkimusta tehdessäni niin lapset kuin henkilökuntakin tiesivät koko ajan, että kotityölista liittyy opinnäytetyöhöni ollen osana tutkimus- ja kehittämisprosessiani.

Koen, että saamani tutkimustulokset ovat luotettavia, sillä ne on kerätty ja analysoitu aidossa ympäristössä luonnollisissa tilanteissa. Niitä on käyty läpi yhdessä ja erikseen niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Toisaalta, kun työskennellään ihmisten kanssa, on yleistä melko vaarallista. Tässäkin tapauksessa jokainen haastateltava on oma yksilönsä, jokaisella on omat taustansa, he ovat eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa.

Pyrin analysoimaan tutkimustuloksista yleisiä päätelmiä, mutta on erittäin tärkeä muistaa, että tulokset eivät missään nimessä päde jokaisella lapsella jokaisessa tilanteessa. En voi sanoa tulosten olevan ehdottoman luotettavia, sillä esimerkiksi lapsen tai aikuisen mielentila ja sanavalinnat saattavat vaikuttaa tilanteeseen ja tulokseen oleellisella tavalla.

Voisin sanoa, että tutkimustulokset ovat luotettavia silloin, kun ilmapiiri on hyvä ja tilanne tasainen kaikkein osallistujien puolelta. Huomioitavaa on, että eri ihmisten keksimät toimivat yhteen hyvin eri tavalla. Nämä asiat ovat sellaisia, joita on mahdotonta ennakoita tai niputtaa yhteen. Tutkimustyöni tavoitteena oli löytää joitain yhteneviä seikkoja, joilla lapsia saisi motivoitua kotitöiden tekemiseen, sekä löytää kehitysideoita tulevaisuuden varalle.

Tutkimusta tehdessäni kenenkään henkilön henkilötietoja en ottanut talteen. Tilaajan nimen paljastan vain organisaatiotasolla. Tästä on sovittu yhdessä oppilaitoksen edustajan sekä tilaajan kanssa. Emme halunneet, että opinnäytetyötäni yhdistetään tiettyyn lastenkotiin. Haastattelutilanteita en kuvannu salassapitovelvollisuuden takia, mutta litteroidut haastattelut tallensin tietokoneelleni, jonka saa auki vain salasanan avulla. Tutkimuksen ollessa valmis tuhoan nämä aineistot.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tässä luvussa kerron johtopäätökseni tutkimustuloksistani ja esitän kehittämisehdotukseni tilaajalle. Lisäksi referoin tilaajan kanssa käymäni palautekeskustelun ja viimeisenä tiivistän opinnäytetyöprojektini tuottamia ajatuksia muutamaaan kappaleeseen yhteisöpedagogin näkökulmasta.

6.1 Johtopäätökset

Tutkimustulosten valossa raha tai jokin muu etuus, kuten yhteinen tekeminen, oli ehdottomasti lasten sekä tutkimustulosten perusteella kaikkein motivoivin asia. Erityisesti raha palkintona tehdyistä kotitöistä todettiin olevan kaikkein motivoivin tekijä.

Tutkimukseni perusteella lapset toivoivat rahan lisäksi palkintona tehdyistä kotitöistä yhteistä tekemistä. Yhteistä tekemistä toivottiin palkintona, joten tähän motivoivaan tekijään vaikuttivat yhdessä sekä etuus että yhteisöllisyys.

Uusi taitoja tutkimuksen mukaan haluttiin oppia erityisesti keittiössä; ruuanlaittaminen ja leipominen koettiin mieleiseksi tekemiseksi. Loppupäätelmänä voisin sanoa, että lapsia motivoi erityisesti sellainen kotityö, josta aiheutui välitöntä hyötyä, eli rahaa tai jokin muu palkinto, nopeammin puhdas vaate tai esimerkiksi herkullinen leivonnainen.

Yksi tutkimukseni tulos oli se, että kotitöihin tarttuminen tai tarttumattomuus on lapselle totuttu tapa tai rutiini. Kävi ilmi, että mitä nopeammin sijoituksen jälkeen kotitöistä tehdään normaali osa arkea, sitä nopeammin siitä muodostuu todennäköisemmin rutiini.

Aikuisten roolilla kotitöiden tekemisessä on vaikutusta. Vaatii aikuisen työvuorosta ison ajan, kun hän ensin yrittää kannustaa nuorta tarttumaan työhön ja avustamaan siivoustehtävässä. Opinnäytetyöni toisessa luvussa pohdin, että työvuorosta jäisi työn tekijälle enemmän aikaa tehdä muita tärkeitä asioita, jos osa siivoustehtävistä olisi lasten vastuulla.

Tutkimuksen myötä selvisi, että opettaessa ja kannustaessa lasta kotitöihin, aikaa menee aikuiselta vielä enemmän. Tämä siivouslista vaatii paljon aikuisilta, joten on ymmärrettävää, että toisinaan on helpompaa työntekijänä tehdä päivän siivoustehtävät itse.

On tärkeä edistysaskel, että lapset pesevät entistä omatoimisemmin omat pyykkinsä sekä tekevät ruokaa. Nämä ovat kullanarvoisia taitoja itsenäistymisen ollessa ajankoh- taista. Kotityölistaan kuului toki muitakin kohtia, mutta ehkä niiden rutinoituminen tulee osaksi arkea myöhemmin.

Tällä hetkellä lastenkodin lapset ovat paremmin tietoisia siitä, millaisia töitä kodin päi- vittäiseen kunnossapitoon kuuluu. On ollut ilo huomata, että nämä sijoitetut lapset haluavat olla osallisina päättämässä itseään koskevista asioista, ja lastenkodissa koet- tiin yhteisöllisyyden tunnetta. Teoriaosuuteen viitaten henkilökunta on antanut lap- sille mahdollisuuden valita, haluavatko he osallistua tai olla osallistumatta.

6.2 Kehittämisehdotukset

Tässä alaluvussa avaan kehittämisehdotuksiani tilaajalle. Olen koonnut pelkistetyn lis- tan kehittämisehdotuksistani (Liite 2), ja se löytyy tämän opinnäytetyön lopusta.

Kotitöistä tuli lasten ja aikuisten yhteinen asia, ja niihin liittyvät asiat päätetään yh- dessä. Kannustan kyseisen lastenkodin väkeä muistamaan tämän asian tulevaisuu- dessa ja keskustelemaan kotitöihin liittyvistä asioista avoimesti. Lapsia on hyvä muis- tuttaa kotitöistä, vaikka se tuntuisi välillä aikaa vievältä ja turhautavalta.

Lapsia motivoi eniten omat kiinnostuksen kohteet, joten on tärkeää ottaa lapsia mu- kaan erityisesti ruuanlaittopuuhin, vaikka toisinaan tuntuisi helpommalta itse tehdä ruoka alusta loppuun. Jokainen pienikin arjen taito on erittäin tärkeä, kun on itsenäis- tymisen aika.

Kotityölistasta (Liite 1) lienee parasta kehitellä uusi päivitetty versio, jonka tehtävät suunnitellaan lasten mielenkiinnonkohteiden perusteella. Lisäksi ohjaajien kotityölis- taa voisi pienin muutoksin alkaa muokkaamaan siihen suuntaan, etteivät kaikki koti- työt kuulu automaattisesti ohjaajille.

Kyseisen lastenkodin lapset nauttivat yhteisestä tekemisestä aikuisten kanssa. Ehdotan, että kotitöitä ruvetaan harjoittelemaan yhteisen tekemisen keinoin ilman nykyisen kotityölistan luomia paineita. Lapselle voi ehdottaa esimerkiksi roskien vientiä samalla, kun teette yhdessä lähtöä johonkin. Voisiko yhteinen syksyinen frisbeegolf-hetki muuttua yhdessä haravoimiseksi. Lapsi saattaa innostua, koska ei toivo yhteisen tekemisen päättyvän.

Ruokaa voidaan tehdä yhdessä; yksi keittää pastat, yksi pilkkoo salaattia, yksi kattaa pöytää ja neljäs tyhjentää tiskikonetta. Saman aikaisesti on mukavaa vaihtaa päiväkuulumisia, vitsailla ja nauraa yhdessä. Kun on hauskaa, työt tulee tehtyä kuin itseltään.

Lapselta voi kysyä vastauksesta huolimatta, että siivotaanko tämä vessa yhdessä. Kotitöistä on tärkeää muistuttaa säännöllisin väliajoin, mutta vielä tärkeämpää on koittaa soluttaa niitä mukaan iloisiin arjen toimintoihin. Ilon ja yhteisen tekemisen kautta lapset oppivat kuin huomaamatta.

Yksi kehittämissuositukseksi on, että uusien lasten muuttaessa taloon luodaan ihan uusia rutiineja. Uusille lapsille kotitöistä voi puhua osana lastenkodin arkea ja kertoa, että niihin on tarkoitus osallistua niin lasten kuin aikuistenkin. Tutkimukseni valossa tehokasta on luoda rutiinit heti lapsen muuttaessa sijaishuollon laitokseen.

Jokainen lapsi on yksilö, joten vaatii henkilökunnalta kovaa ponnistusta löytää keinot kotitöiden sujumiselle. Omaohjaaja voisi kerran kuukaudessa ottaa omaohjattavansa katsauksen menneeseen kuukauteen; onko oma huone pysynyt siistinä, ja mitä lapsi on tehnyt yhteisten tilojen hyväksi? On hyvä, että lapset muistavat asian säännöllisesti, eikä kotityölistaa unohdeta kokonaan. Vaikka työt jäisivät enimmäkseen tekemättä, niitä ei saa unohtaa lapset eivätkä aikuiset.

Olen miettinyt kehittämissuositustani liittyen hankalimmiksi osoittautuneisiin kotityötehtäviin. Itsenäistymisikää lähestyvän lapsen on tärkeä tietää, miten esimerkiksi vessa pestään oikein ja hygieenisesti. Löytyisikö tähän ratkaisu yhdessä aikuisen kanssa tekemisestä ja isommasta pistesaaliista, vaikka aikaa pienen vessan pesuun ei paljoa kulu? Näitä asioita kannattaa miettiä yhdessä tiimin kesken sekä lastenkokouksissa yhdessä lasten kanssa. Toimivimmat ideat ja ratkaisut tulevat todennäköisesti suoraan lapsilta.

Tutkimusprosessin aikana kotitöiden tekemiseen yhdistyi paljon positiivia asioita, kuten yhdessä tekemistä ja uuden oppimista, joten mielestäni tehokkain tapa tarttua ongelmaan on keskittyä lasten mielenkiinnon kohteisiin, sekä näihin positiiviin asioihin. Lapsi ansaitsee positiivisen palautteen tehdystä kotityöstä, oli se sitten listalta tai sen ulkopuolelta.

Tiedän, että useampi sijaishuollon laitos painii tämän saman asian kanssa ja miettii toimiva ratkaisuja asian ratkaisemiseksi. Oman opinnäytetyöni valossa voin todeta asian olevan monimutkainen ja haastava. Kotitöiden tekemättömyys ei ole vain tämän kyseisen lastenkodin ongelma. Lasten osallistumattomuus kotitöihin ei ole kenenkään vika, ja toisinaan se asia pitää hyväksyä.

6.3 Tilaajan palaute

Tilaaja kokee tutkimukseni tulosten olleen mielenkiintoista luettavaa. Tilaajan mielestä prosessi kuulostaa tutulta, ja hän allekirjoittaa sen, että alussa kaikki suhtautui kotityölistaan positiivisesti, mutta siitä huolimatta toteutusvaihe ei ollut niin onnistunut.

Tilaaja saa kiinni ajatuksista, jotka olen lasten sekä ohjaajien näkökulmasta opinnäytetyössäni tuonut esiin. Opinnäytetyöni tulokset otetaan työryhmässä käsittelyyn, jonka jälkeen niitä pohditaan taas uudestaan lastenkokouksessa yhdessä lasten kanssa.

Tilaajan mielestä opinnäytetyö vastaa sitä, mitä tavoiteltiin. Hänen mielestään tässä opinnäytetyössä on päästy ongelman ytimeen ja löydetty mahdollisia ratkaisuja, joilla asiassa voidaan päästä eteenpäin.

6.4 Lopuksi

Aloitin tekemään tätä opinnäytetyötä kymmenen kuukautta sitten. Ajatus tästä kehittämistyöstä on ollut mielessäni keväästä 2018 asti, kun aloitin työskentelyn lastenkodissa. Arki lastenkodissa oli ollut toimivaa useimmille lapsille ja aikuisille jo vuosikausia. Idea opinnäytetyöstäni sai joka tapauksessa positiivisen vastaanoton aikuisilta ja lapsilta.

Alun perin kehittämistyössäni lähdin tutkimaan, mikä motivoisi lapsia osallistumaan kotitöihin. Kehittämistarpeesta syntyi idea kotityölistasta (Liite 1), joka tulisi kaikkien nähtäville yhteiselle ilmoitustaululle. Tämän taulun avulla jokainen lapsi ja aikuinen pystyisi helposti tarkistamaan, mikä on oma kotityö kuluvalle viikolla. Tämä versio listasta on konkreettinen asia, joka kehittämistyöstäni jää lastenkodeille käyttöön.

Alusta asti lapset otettiin mukaan päättämään asioista koskien kotityölistaa. Uskon, että tästä johtuen asia sai pääosin positiivisen vastaanoton, eikä ideaa listasta hylätty heti ensimmäisessä lastenkokouksessa. Lapset saivat kokemuksen siitä, että heidän mielipidettään kuunnellaan ja arvostetaan.

Opinnäytetyö prosessini aikana kotityölistan ensimmäistä versiota (Liite 1) päästiin kokeilemaan käytännön tasolla useamman kuukauden ajan. Kiertävän kotityölistan ensimmäinen versio ei pilotointivaiheessa ole sellaisenaan ollut toimiva. Hyvä asia on ollut, että positiivista muutosta oikeaan suuntaan on tapahtunut. Tämän tutkimuksen tulokset ovat arvokkaita tulevaisuutta ajatellen.

Lapset olivat itse pääroolissa vastaamassa tutkimuskysymyksiini; Mikä sinua motivoi osallistumaan kotitöihin, ja miten kotityöt tukevat osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lastenkodeissa? Lapset olivat kehittämistyöni prosessin aikana vahvasti mukana päättämässä palkinnoista ja listan tehtävistä. Heidän kokemuksensa tulevat näkymään vahvasti kehitysehdotuksissa, jotka jätän lastenkodeille käyttöön tuotoksena opinnäytetyöstäni (Liite 2).

Kehittämisehdotusteni (Liite 2) avulla kotityölista voidaan päivittää toimivampaan versioon, ja hyödyntää kotitöihin kannustettaessa niitä keinoja, joilla jo nyt on todettu olevan positiivinen vaikutus. Näitä keinoja ja ideaa kotityölistasta pystyy hyödyntämään missä tahansa sijaishuollon laitoksessa. Aion työni merkeissä jalkauttaa tätä ideaa eri sijaishuollon yksiköille.

Seuraavaksi voisi lähteä tutkimaan, mikä motivoisi lapsia osallistumaan niihin kotitöihin, joita ei koettu mielekkäiksi. Lisäksi mielenkiintoista olisi tietää, miten tehdyistä kotitöistä ohjaajalta saatu positiivinen palaute vaikuttaa lapsen motivaatioon kokeilla muitakin kuin itseä miellyttäviä kotityötehtäviä.

LÄHTEET

- Aro, Jari 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Seppo Kangaspunta (toim.) Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print, 35-60. Viitattu 2.2.2020. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103157/Kangaspunta_Yksilollinen_yhteisollisyys.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Haapamäki, Jouko 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Tampere: Tammerpaino Oy.
- Haapanen, Kirsi 2016. Lapsen osallisuus lastensuojelun avohuollon asiakassuunnitelmissa. Sosiaalityön. Tampereen yliopisto. Pro-gradu -tutkielma. Viitattu 3.4.2020. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99401/Haapanen_gradu.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hoikkala, Susanna 2014. Kiinnipito lastenkodissa. Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja nro 23. Helsinki: Pelastakaa Lapset ry. Viitattu 12.2.2020. <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/10/13114248/Kiinnipito-lastenkodissa.pdf>
- Hotari, Kaisa-Elina & Oranen, Mikko & Pösö, Tarja 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Marjatta Bardy (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, 149-164. Viitattu 1.2.2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104421/URN_ISBN_978-952-245-853-7.pdf?sequence=1
- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Muutoksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000.
- Lastensuojelulaki 417/2007.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2018. Nuori laistaa kotitöistä. Viitattu 15.2.2020. <https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/nuori-laistaa-kotitoista/>
- Nyyti ry 2020. Nuoresta aikuiseksi. Viitattu 3.2.2020. <https://www.nyyti.fi/opiskelijoille/opi-elamantaitoa/elama-itsesi-nakoiseksi/nuoruudesta-aikuisuuteen/>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 5. painos. Helsinki: Sanoma Pro.
- Opetushallitus 2020. Yhteisöllisyys. Viitattu 1.2.2020. <https://www.opph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Oranen, Mikko 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä!? Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry, 10–42.
- Pelastakaa Lapset ry 2019. Historia. Viitattu 1.12.2019. <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/keita-me-olemme/historia/>
- Pelastakaa Lapset ry 2019. Tietoa meistä. Viitattu 1.12.2019. <https://www.pelastakaalapset.fi/tietoa-meista/>

Pelastakaa Lapset ry 2019. Työmme kotimaassa. Viitattu 1.12.2019. <https://www.pelastakaa-lapset.fi/tyomme-kotimaassa/>

Pelastakaa Lapset ry 2020. Lastenkodit. Viitattu 19.3.2020. <https://www.pelastakaa-lapset.fi/tyomme-kotimaassa/lastenkodit/>

Perustuslaki 731/1999.

Pukkio, Saana & Hoikkala, Susanna 2016. Jälkihuolto kasvun ja itsenäistymisen tukena. Teoksessa Saana Pukkio & Tiina Hipp (toim.) Mikä jälki jää? Opas lastensuojelun jälkihuoltotyöhön. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto, 5-24. Viitattu 12.2.2020. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Opas-lastensuojelun-jal-kihuoltotyohon-120616-1.pdf>

Ranta, Mette 2012. Itsenäistyminen. A-klinikkasäätiö. Viitattu 1.2.2020. <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/mielenterveys/itsenaistyminen>

Tampereen yliopisto 2020. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Yhteisöllisyys. Viitattu 1.2.2020. https://peda.net/tuni/matkakirja/tiedekunnan_arvot_EDU/yhteis%C3%B6llisyys

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019. Lapsen osallisuus. Viitattu 20.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Lastenkoti, nuorisokoti. Viitattu 11.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Lastensuojelulaitokset. Viitattu 11.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 11.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020. Sijaishuollon muodot. Viitattu 11.2.2020. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

Tutkimus eettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 12.3.2020. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Unicef 2020. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 10.2.2010. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä 2020. Itsenäistyvän nuoren roolikartta. Viitattu 10.2.2020. <https://www.vslk.fi/index.php?id=21>

Viljamaa, Janne 2017. Mitä minä teen tämän teinin kanssa? Helsinki: Minerva kustannus Oy.

YLEISSOPIMUS lapsen oikeuksista 60/1991.

HAASTATTELUT

Kaikki haastattelut toteutti Madeleine Carlsson.

Haastateltava 1 (H1). Lastenkodin lapsi. 30.3.2020.

Haastateltava 2 (H2). Lastenkodin lapsi. 30.3.2020.

Haastateltava 3 (H3). Lastenkodin lapsi. 30.3.2020.

Haastateltava 4 (H4). Lastenkodin lapsi. 25.2.2020.

Haastateltava 5 (H5). Lastenkodin lapsi. 30.3.2020.

Haastateltava 7 (H7). Lastenkodin lapsi. 1.8.2019

Haastateltava 8 (H8). Lastenkodin ohjaaja. 30.3.2020.

Haastateltava 9 (H9). Lastenkodin ohjaaja. 14.2.2020.

Haastateltava 10 (H10). Lastenkodin ohjaaja. 14.2.2020.

Ryhmähaastattelu. Haastateltavat 1, 2, 3, 4 & 6 (H1, H2, H3, H4, H6). 8.7.2019

Ryhmähaastattelu. Haastateltavat 1, 3, 4 ja 5 (H1, H3, H4, H5). 25.2.2020.

LIITTEET

Liite 1: Kiertävän kotityölistan tehtävät.

1. Eteinen

- Kenkien järjestäminen, imurointi

2. Pikku WC

- Pytyn ja lavuaarin pesu, roskapussin ja pyyhkeiden vaihto

3. Olohuone

- Imurointi, pölyt, yleinen siisteys

4. Yläkäytävä

- Imurointi ja lattian pesu

5. Alakäytävä

- Imurointi ja lattian pesu

6. Ruuanlaitto

- Ohjaajan kanssa toiveruuan valmistaminen, tiskit

7. Roskien vieni

- Roskakatokseen

Liite 2: Kehittämisehdotukset.

Kotityölistan seuraava versio tehdään lasten mielenkiinnonkohteiden perusteella

---

Ohjaajien kotityölistaa muokataan

Kotitöitä harjoitellaan yhteisen tekemisen avulla ja niistä tehdään mukavaa ajanvietettä

Tartutaan positiivisiin asioihin

Uudet rutiinit

Omaohjaajatyöskentely

Parempi palkinto?

Liite 3: Haastattelukysymykset ja lisäkysymykset lapsille.

1. Mikä sinua motivoi tekemään listan kotitöitä?
2. Kenen kanssa haluat yhteistä tekemistä lastenkodissa?
3. Pesetkö omat pyykit itse? Miksi?
4. Teetkö ruokaa itse? Miksi?
5. Mikä on lempitehtäväsi kotityölistassa? Miksi?
6. Mitä uutta haluat oppia? Miksi?
7. Osaatko pestä vessan?
8. Miksi et halua tehdä kotitöitä?
9. Mikä palkinto olisi riittävä?
10. Miten ansaitset ekstrarahaa?
11. Onko sinulla pääsääntöisesti riittävästi rahaa käytössäsi?

Liite 4: Haastattelurunko ohjaajille.

1. Miten koitat kannustaa lasta tekemään kotityötä?
2. Onko tekemättömyydellä seurauksia?
3. Mitä sinun mielestäsi asialle voisi tehdä?

Liite 5: Benchmarkingkysymykset.

1. Tekevätkö lapset kotitöitä säännöllisesti?
2. Kuinka usein?
3. Miten kannustatte lapsia tekemään kotitöitä?
4. Saavatko lapset palkintoa tehdyistä kotitöistä?
5. Jos, niin mitä?
6. Seuraako siitä jotain, jos lapsi ei tee sovittuja kotitöitä? Mitä?
7. Voiko asialle tehdä jotain?